

Kuolemansyyntutkinta

Keskitetyn kuolemansyyntutkinnan hyödyt ja heikkoudet Helsingin poliisilaitoksella

Tomi Haapalahti

3/2024

TIIVISTELMÄ

Tekijät: Tomi Haapalahti

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen opinnäytetyö

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Heli Jalander / Marko Lehtoranta

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tässä opinnäytetyössä selvitetään, miten Helsingin poliisilaitoksella tehdään kuolemansyyntutkintaa, voidaanko Helsingin mallia viedä muualle Suomen poliisilaitoksille ja sekä etsitään kehittämis-kohteita Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkinnassa. Vastauksien löytämiseksi tässä opinnäytetyössä on tehty laadullinen tutkimus haastattelemalla alan asiantuntijoita. Tutkimuksen tietoperustana on käytetty oikeuslääketieteellistä kirjallisuutta.

Opinnäytetyötä varten on haastateltu Helsingin poliisilaitoksen väkivaltarikokset-toiminnon kuolemansyyntutkintajaoksen rikostutkijaa, vastaavaa päällystöesihenkilöä ja Etelä-Suomen alueen Oikeustieteidenlaitoksen oikeuslääkärinä. Haastatteluilla on kerätty tietoa siitä, miten ja miksi kuolemansyyntutkintaa tehdään, sekä miten oikeuslääkäri näkee laatueroja eri poliisilaitoksien tekemien kuolemansyyn selvityksien välillä. Tämän tutkimuksen tuloksien avulla selvisi, että keskitetty kuolemansyyntutkinta mahdollisesti parantaa kuolemansyyntutkinnan laatua ja kustannustehokkuutta.

Sivumäärä: 38

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 3/2024

Avainsanat: Poliisi, Helsingin Poliisilaitos, kuolemansyyn selvittäminen, kuolemansyyn tutkinta, keskitetty kuolemansyyntutkinta, oikeuslääkäri, vainaja

ABSTRACT

Authors: Tomi Haapalahti

Type of thesis: *Research-based thesis*

Publicity: Public

Supervisor: Heli Jalander / Marko Lehtoranta

Degree: Bachelor of police services

The purpose of this thesis is to find out how the Helsinki police department conducts examination of the cause of death, whether the Helsinki model can be taken to other police departments in Finland, and find areas for development in the Helsinki police department examination of the cause of death. The thesis aims to find ways to improve the quality and efficiency of the investigation of the cause of death in all Finnish police departments.

For the thesis, the criminal investigator of the violent crime division of the Helsinki police department's examination of the cause of death division, the corresponding senior officer and the forensic pathologist of the Southern Finland Institute of Justice have been interviewed. Through the interviews, information has been collected on how and why the cause of death investigation is done, as well as how the medical examiner sees quality differences between the cause of death investigations conducted by different police departments. This study found that centralized cause of death investigation improves quality and cost efficiency of cause of death investigation.

Pages: 38

Month and year of review: 3/2014

Keywords: Police, Helsinki police department, examination of the cause of death, death, centralised examination of the cause of death, forensic pathologist

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 AIHEEN VALINTA.....	4
3 LAADULLINEN TUTKIMUS	4
3.1 Aineiston kerääminen	5
3.2 Haastateltavien valinta	6
3.3 Haastatteluiden suorittaminen	7
3.4 Aineiston analysointi.....	7
4 LAINSÄÄDÄNTÖ	8
4.1 Oikeuslääketieteellinen- ja lääketieteellinen kuolemansyöntutkinta.....	9
4.2 Kuolemansyyn selvittämisen julkisuus	10
5 KUOLEMA.....	11
6 KUOLINMEKANISMIT	12
7 KUOLEMAN MERKIT	12
7.1 Lautumat	12
7.1.1 Kuolonkankeus	13
7.1.2 Jäähtyminen	13
7.1.3 Mätäneminen ja hajoaminen	14
7.1.4 Kuivuminen	14
7.1.5 Kuolinajan päätteleminen sekundaarisista kuolemanmerkeistä.....	15
8 Tulokset.....	16
8.1 Kuolemansyöntutkinta Helsingin poliisilaitoksella.....	16
8.1.1 Kuolemansyöntutkintapartio	16
8.1.2 Vainajan ympäristöntarkastus ja dokumentointi.....	17
8.1.3 Vainajan ulkotarkastus	17
8.1.4 Kuolinajan arvioiminen	18
8.1.5 Kuolinajan päätteleminen vainajan ympäristön ja lähipiirin havainnoista.	18
8.1.6 Vainajan tunnistus.....	19
8.1.7 Vainajan kuljetus.....	20

8.1.8 Ilmoituksen kirjaaminen kuolemasta.....	20
8.1.9 Tutkinnalliset toimenpiteet.....	21
8.1.10 Kuolinviestin toimittaminen.....	21
8.1.11 Hälytys- ja valvontayksikön rooli	22
8.1.12 R-partion lakkauttaminen	22
8.2 Oikeuslääkärin rooli kuolemansyyn selvittämisessä.....	23
8.3 Kuolemansyyn tutkinnan vertailua eri poliisilaitosten välillä.....	23
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	26
9.1 Keskitetyn kuolemansyyn tutkinnan vieminen muihin poliisilaitoksiin	27
9.2 Kehittämiskohteet.....	28
10 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	30
11 POHDINTAA.....	31
LÄHTEET	33
Liite 1 - Helsingin poliisilaitoksen lomake tietoja lääkärille vainajan ulkotarkastusta varten.	34
Liite 2 - Helsingin poliisilaitoksen tietoja vainajan omaisille lomake.	35
Liite 3 – haastattelu kysymysrunko	37

1 JOHDANTO

Kuolema on kiehtonut ihmisiä kautta aikojen. Kuolema merkitsee elämän päättymistä ja herättää ihmisissä vahvoja tunteita; pelkoa, ahdistusta, surua, kaipuuta ja joskus jopa helpotusta. Ihmiset ovat aina pyrkineet ymmärtämään kuolemaa niin uskonnon, filosofian kuin tieteenkin pohjalta. Se mitä kuoleman jälkeen seuraa voi vain arvata, mutta yksi on varma ja se on, että jokainen ihmisolento kohtaa biologisen kuoleman ennen myöhään, kun tämän elintoiminnot lakkaavat ja ruumis alkaa hajoamaan osana biologista kiertokulkua.

Kuolema koskettaa meitä kaikkia ja on siksi yhteiskunnallisesti merkittävä osa elämää. Hyvinvointivaltiossa perusoikeuksiin kuuluu oikeus elämään (Suomen perustuslaki 731/1999), jota haalimme muun muassa terveys- ja turvallisuuspolitiikalla. Kun Ihminen kuolee, ihmisiä kiinnostaa miksi näin on käynyt, onko joku vastuussa kuolemasta tai olisiko tämä voitu estää? Suomessa jokaisen ihmisen kuolemansyy selvitetään ja siitä saatava tieto voi olla yhteiskunnallisesti tärkeää monin eri tavoin. Kuolema on saattanut aiheutua vakavan rikoksen tai onnettomuuden seurauksena. Kuolemaan johtaneista syistä voimme oppia ja ennalta ehkäistä tulevia kuolemia. Voimme myös tunnistaa tilastoista ennalta estettäviä kuolemia ja muuttaa elintapojamme tai ympäristöämme, pitkäkestoisempien ja laadukkaampien elämien toivossa.

Tämä opinnäytetyö käsittelee kuolemansyyntutkintaa Helsingin poliisilaitoksella. Opinnäytetyössä tutkitaan Helsingin poliisilaitoksen väkivaltarikokset-toiminnon kuolemansyyntutkintajaoksen käytännön päivittäistoimintaa, kannattavuutta resurssien kannalta, yhteistyötä muiden viranomaisten ja yksityisten toimijoiden kanssa. Lisäksi tutkin lyhyesti hälytys- ja valvontasektorin osuutta kuolemansyyn tutkintaan Helsingissä.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää Helsingin poliisilaitoksen keskitetyn kuolemansyyntutkinnan hyötyjä ja haittoja, sekä olisiko Helsingin malli siirrettävissä muihin Suomen poliisilaitoksiin. Toisena tavoitteena on löytää kehittämiskohteita Helsingin seudun poliisilaitosten kuolemansyyntutkintaan. Tutkimukseni perimmäisiä kysymyksiä ovat siis, minkä vuoksi Helsingissä tehdään asiat eri tavalla ja onko siitä hyötyä vai ei, sekä voidaanko tutkimukseni tuloksia hyödyntää muualla? Tutkimus rajattiin vain luonnollisten kuolemien tutkimiseen Helsingin poliisilaitoksella. Tutkimuksessa tutkitaan myös, miten kuolemansyyntutkinta eroaa muiden vertailtavien poliisilaitoksien toiminnasta.

2 AIHEEN VALINTA

Ajatus opinnäytetyöni tekemisestä Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkinnasta heräsi keuhalla 2023 työharjoittelussa Helsingin poliisilaitoksella. Tuolloin kurssimme työharjoittelijoille avautui mahdollisuus päästä seuraamaan Helsingin väkivaltarikosyksikön kuolemansyyntutkintajaoksen toimintaa. Kokemus jäi vahvasti mieleen ja mielenkiintoni väkivaltarikosyksikköä ja sen yhtä ydintehtävää eli kuolemansyyntutkintaan kohtaan kasvoi. Keskusteltuani kuolemansyyntutkintaryhmäläisten kanssa heidän työstään, sain käsityksen, että Helsingin poliisilaitoksella kuolemansyyntutkintaa tehdään eri tavalla, kuin valtaosassa Suomen poliisilaitoksia. Tutkisteltuani kuolemansyyntutkinta aiheisia opinnäytetöitä Theseus-palvelusta, en löytänyt opinnäytetyötä, joka olisi tutkinut Helsingin kuolemansyyntutkintajaosta.

Päätin siis tehdä opinnäytetyöni kyseisestä aiheesta ja selvittää miksi näin on, mitä hyötyä keskityksestä kuolemansyyntutkinnasta on tai mahdollisesti mitä haittoja sillä saattaa olla. Opinnäytetyöni tulokset voivat tuottaa tietoa, jonka pohjalta voisi arvioida Helsingin mallin viemistä muualle Suomeen. Lisäksi opinnäytetyö voi tuoda esiin kuolemansyyntutkinnan kehittämiskohteita. Opinnäytetyö on julkinen ja julkaistaan Theseus.fi sivustolla. Väkivaltarikostutkinta ja siihen liittyvä kuolemansyyntutkinta on minulle henkilökohtaisesti mielenkiintoista aihealuetta, jonka vuoksi haluan kehittää ammatillista osaamistani ja tietämystäni mahdollisia tulevaisuuden työtehtäviä varten.

3 LAADULLINEN TUTKIMUS

Tieteellisessä kirjallisuudessa, empiirisesti tehdyt tutkimukset jaetaan laadullisiin eli kvalitatiivisiin ja kvantitatiivisiin eli määrällisiin tutkimuksiin (Kananen 2014, 20). Tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen tutkimus. Tutkiakseni miten ja miksi Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkinta eroaa muiden poliisilaitoksien toiminnasta, sekä mitä hyötyjä ja haittoja keskitetyssä kuolemansyyntutkinnassa, on kerättävä tietoa lähteistä, jotka käsittelevät tai tuntevat Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkinnan toimintaa.

Metsämuuronen avaa kirjassaan laadullisen tutkimuksen käyttötarkoituksia seuraavasti; laadullinen tutkimus sopii tutkimusmenetelmäksi, kun: "1. ollaan kiinnostuneita tapahtumien yksityiskohtaisista rakenteista eikä niinkään niiden yleisluontoisesta jakaantumisesta, 2. ollaan kiinnostuneita tietyissä tapahtumissa mukana olleiden yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteista, 3. halutaan tutkia luonnollisia tilanteita, joita ei voida järjestää kokeeksi tai joissa ei voida kontrolloida läheskään kaikkia vaikuttavia tekijöitä 4. halutaan saada tietoa tiettyihin tapauksiin liittyvistä syyseuraussuhteista, joita ei voida tutkia kokeen avulla." (Metsämuuronen 2001, 14)

Tutkiessani pienen työryhmän (kuolemansyyntutkintajaos) toimintaa ja sen laatua, tutkitaan tapahtumien yksityiskohtaisia rakenteita ja ollaan kiinnostuneita tietyissä tapahtumissa mukana olleiden yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteista.

3.1 Aineiston kerääminen

Metsämuurosen mukaan laadullisen tutkimuksen tiedonhankinnan menetelmiä on useita: 1 tapaus-tutkimus, 2. Etnografinen tutkimus, 3. Fenomenografinen tutkimus, 4. Grounded theory, 5. Toimintatutkimus ja Delfi-tekniikka. (Metsämuuronen 2001, 4). Jokainen tiedonhankinta menetelmä sopii erilaisiin tutkimusongelmiin. Esimerkiksi fenomenografista tiedonhankintaa voidaan käyttää ihmisten käsitysten tutkimiseen eri asioista.

Metsämuurosen mukaan laadulliseen tutkimukseen fenomenografia tarkoittaa karrikoiden maailman ilmenemisen tutkimista. Metsämuurosen kaavan mukaan fenomenografinen tutkimus kulkee seuraavalla kaavalla: 1. Tutkija kiinnittää huomionsa asiaan tai käsitteeseen, 2. Tutkija perehtyy asiaan tai käsitteeseen teoreettisesti, 3. Tutkija haastattelee henkilöitä, 4. Tutkija luokittelee käsitteet niiden merkityksen perusteella. (Metsämuuronen 2001, 22). Tutkimukseni tiedonhankinta menetelmäksi valikoitui fenomenografinen tutkimus.

Metsämuurosen mukaan laadullisessa tutkimuksessa aineistoa hankitaan haastattelemalla, havainnoimalla tai kirjalliseen materiaaliin perehtymällä. Metsämuurosen mukaan haastattelu on hyvä aineiston hankinnan menetelmä, kun: "1. kyseessä on koko väestöä koskeva satunnaisotos tai jos kohdejoukko edustaa alhaista koulutustasoa, 2. tutkittavilla on alhainen motivaatio, 3. halutaan säädellä tutkimusaiheiden järjestystä (haastateltava ei tiedä, mitä seuraavaksi tulee), 4. halutaan tulkita kysymyksiä tai täsmentää vastauksia, 5. halutaan kadon jäävän mahdollisimman pieneksi, 6. tutkimuksen luotettavuus (validiteetti) voidaan tarkistaa muilla keinoilla (esimerkiksi tarkkailemalla), 7. tutkitaan intiimejä tai emotionaalisia asioita, 8. kartoitetaan tutkittavaa aluetta."

Metsämuuronen kuvailee haastattelua moneen taipuvaksi perusmenetelmäksi, joka voidaan jakaa strukturoituihin-, puolistrukturoituihin ja avoimiin haastatteluihin. (Metsämuuronen 2001, 41-42). Tämän tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui puolistrukturoitu haastattelu eli teema-haastattelu. Puolistrukturoidulla haastattelulla kyetään keräämään mielestäni enemmän tietoa täsmentävillä kysymyksillä, kuin mitä saisi kerättyä strukturoidulla haastattelulla, jossa arvokkaita jatkokysymyksiä jäisi kysymättä.

3.2 Haastateltavien valinta

Opinnäytetyön laadullista tutkimusta varten suoritettiin kolme teemahaastattelua, joiden haastateltaviksi valittiin Helsingin kuolemansyöntutkintajaoksen miehistötason rikostutkija, Väkivaltarikokset-toiminnon Rikoskomisario ja oikeuslääkäri. Kuolemansyöntutkintajaoksen tutkijaa haastateltiin, koska hän tuntee kuolemansyöntutkintajaoksen työnkuvan ammattikokemuksensa vuoksi, jonka perusteella hänellä voidaan olettaa olevan paras tieto kuolemansyön selvittämisestä Helsingin poliisilaitoksella, sekä omaavan perusteltuja mielipiteitä ja näkemyksiä tutkimusaiheeseen liittyen.

Rikostutkijan haastattelu toimi tutkimuksen tärkeimpänä lähteenä, koska lähes kaikki tiedot Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyöntutkinnan päivittäistoiminnasta on peräisin rikostutkijalta. Tutkimuksessa haastatellulla miehistötason rikostutkijalla oli työkokemusta kuolemansyöntutkintajaoksessa työskentelystä noin kaksi vuotta haastatteluhetkellä. Tätä aikaisemmin haastateltava oli osallistunut Helsingin poliisilaitoksen silloisen R-partion toimintaan suorittaen vainajatehtäviä kenttätöissä.

Tutkimuksessa haastateltiin Helsingin poliisilaitoksen väkivaltarikokset-toiminnon tutkinnanjohtajaa, koska haastateltava on itse tehnyt aikaisemmin kuolemansyön selvittämiseen liittyviä tehtäviä miehistötasolla samassa toiminnossa, sen aikaisemmassa muodossaan Helsingin poliisilaitoksella. Lisäksi ja merkittävämminkin haastateltava on työskennellyt päällystötason tehtävissä useita vuosia tutkinnanjohtajana väkivaltarikokset-toiminnossa, jonka alla kuolemansyöntutkintajaos sijaitsee. Väkivaltarikokset-toiminnon tutkinnanjohtajaa haastateltiin tutkimukseen, koska häneltä oli odotettavissa enemmän tietoa kuolemansyöntutkintajaoksesta osana isompaa organisaatiota.

Tutkimukseen haastateltiin myös Terveystieteiden ja hyvinvointilaitoksen Etelä-Suomen alueen oikeustieteiden laitoksen oikeuslääkäriä, joka työskentelee Helsingin poliisilaitoksen lisäksi muun muassa Länsi- ja Itä-Uudenmaan poliisilaitosten kanssa liittyen kuolemansyöntutkintaan. Näin ollen katsoin, että oikeuslääkäri haastatellulla voisi olla lisäarvoa tutkimukselleni, sillä oikeuslääkäri voi kertoa omasta kokemuksesta ja näkökulmasta miten eri Poliisilaitosten kuolemansyöntutkinnan laatu eroaa. Haastatellulla oikeuslääkärillä on kokemusta kuolemansyön selvittämisestä yli 30 vuoden ajalta. Haastatellun oikeuslääkäriin työtehtäviin kuuluu ruumiinavauksien tekeminen, kuolemansyön lausuntojen laatiminen, kuolintodistusten tarkistaminen, lääkäreiden kuolemansyön selvittämisen valvonta, sekä lääkäreiden ja poliisien neuvonta.

3.3 Haastatteluiden suorittaminen

Rikostutkijan haastattelun kesto oli 1,5 tuntia ja se suoritettiin henkilökohtaisesti Helsingissä poliisilaitoksella. Haastattelu äänitettiin ja haastattelusta kirjattiin muistiinpanoja. Rikoskomisario haastateltiin niin ikään henkilökohtaisesti Helsingissä poliisilaitoksella, haastattelu äänitettiin ja haastattelusta kirjattiin muistiinpanoja. Rikoskomisarion haastattelun kesto oli 1 tunti. Oikeuslääkärinä haastateltiin puolestaan puhelimitse ja puhelu nauhoitettiin. Oikeuslääkärin haastattelun kesto oli 25 minuuttia. Oikeuslääkäri haastateltiin puhelimitse aikataulusta johtuvien haasteiden vuoksi. Haastatteluita ei litteroitu. Jokaisessa haastattelussa käytettiin ennalta laadittua kysymysrunkoa (liite 3), joiden kysymykset olivat valikoitu haastateltavan mukaisesti.

3.4 Aineiston analysointi

Metsämuurosen mukaan laadullisen tutkimuksen aineiston analysoinnin tapoja on monia, kuten esim. kenttämuistiinpanojen analysointi, sisällönanalyysi ja tietokoneavusteinen analyysi. Metsämuuronen viittaa teoksessaan M. Grönforsin kirjoitukseen, jonka mukaan laadullisen tutkimuksen analysointi vaiheessa ”tieto hajotetaan käsitteellisiksi osiksi ja synteessin avulla näin saadut osat kootaan uudelleen tieteellisiksi johtopäätöksiksi” (Grönfors 1985, 145).

Tutkimuksessa kerättyjen haastatteluiden äänityksien ja kirjattujen muistiinpanojen sisältöä analysoitiin. Kerätystä aineistosta valikoitiin tutkimuksen kannalta merkitykselliset tiedot. Kerätystä aineistosta kerätyt tiedot jaoteltiin seuraaviin teemoihin: 1. Kuolemansyöntutkinta yleisellä tasolla, 2. Kuolemansyöntutkinta Helsingin poliisilaitoksella, 3. Oikeuslääketieteenlaitoksen rooli, 4. Kehittämiskohteet ja vahvuudet ja 5. Kuolemansyöntutkinnan vertailu muiden poliisilaitoksien välillä. Tiedoista tehtiin yhteenveto, jonka jälkeen analysoidusta tiedosta tehtiin johtopäätöksiä.

4 LAINSÄÄDÄNTÖ

Ihmisen kuollessa Suomessa kuolemansyynselvittäminen on yksi perustavanlaatuisen yksilön oikeusturvaa koskeva toimenpide, jolla nimensä mukaisesti selvitetään mistä henkilön kuolema on johtunut. Kuolemansyynselvittämisen syvempi tarkoitus on selvittää tai sulkea pois mahdollisuus siitä, onko jokin tai joku mahdollisesti vastuussa henkilön kuolemasta, joko tahallisesti tai tuottamuksellisesti. Ihmisten kuolemansyyn selviäminen on yhteiskunnallisesti tärkeää, koska ihmiset arvostavat itsensä ja muiden henkeä ja terveyttä. Suomessa poliisi ja oikeuslääketieteellinenlaitos ovat kuolemansyytä selvittävät julkishallinnon ainoat toimijat, joiden kaikki toiminta perustuu lainsäädäntöön.

Poliisilain 1 luvun 1 §:ssä luetellaan poliisin lainvoimaiset tehtävät, mutta pykälässä ei kerrota, että poliisin tehtävänä olisi kuolemansyyn selvittäminen. Poliisilaissa 1 §:n ensimmäisessä momentissa säädetään kuitenkin, että poliisin tehtävänä on rikosten selvittäminen (poliisilaki 872/2011), joihin lukeutuu henkirikokset. Henkirikoksissa henkilö kuolee toisen henkilön toiminnan seurauksena, joko tuottamuksellisesti tai tahallisesti (Rikoslaki 39/1889). Rikoslaisissa henkirikokset ovat lueteltu kappaleen 21 ”Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista” alle. Tahallisia henkirikoksia ovat tappo (RL 21:1) ja murha (RL 21:2), kun taas tuottamuksellisia ovat kuolemantuottamus (RL 21:8) ja törkeä kuoleman tuottamus (RL 21:9). Vaikka Poliisilaissa ei määritelläkään kuolemansyyn selvittämisestä, antaa se 2 luvun 6 §:n, 3 kohdassa poliisille oikeuden päästä kotirahansuojaamalle alueelle, mikäli on perusteltua syytä olettaa, että etsinnän tuloksena löytyy vainaja.

Poliisin velvollisuudesta toimia kuolemansyyn selvittämisen toimijana, säädetään suoraan Laissa kuolemansyyn selvittämisestä (KSL 459/1973). KSL 7 § määrää seuraavasti:

”Kuolemansyyn selvittämiseksi on poliisin suoritettava tutkinta,

- 1) kun kuoleman ei tiedetä johtuneen sairaudesta tai kun vainaja ei viimeisen sairautensa aikana ole ollut lääkärin hoidossa;
- 2) kun kuoleman on aiheuttanut rikos, tapaturma, itsemurha, myrkytys, ammattitauti tai hoitotoimenpide tahi kun on aihetta epäillä kuoleman johtuneen jostakin sellaisesta syystä, tai;
- 3) kun kuolema on muuten tapahtunut yllättävästi. Tutkinnassa on tarvittaessa käytettävä lääkäreitä apuna.”

KSL 7 § 1 kohdan mukaan poliisi ei suorita tutkintaa, kun ihmisen tiedetään kuolleen sairauteen tai luonnollisesti vanhuuteen esimerkiksi sairaalassa tai hoitokodissa. KSL 1 § määrää, että kuole-

masta on viipymättä ilmoitettava lääkärille tai poliisille. Näin ollen poliisille ei tarvitse ilmoittaa kuolemasta esimerkiksi sairaalassa, missä lääkäri toteaa kuoleman ja tekee pykälän mukaiset ilmoitukset kuolemasta. KSL 1 § jättää tulkinnan varaa siitä, milloin poliisille on ilmoitettava kuolemasta, mutta poliisille yleisesti ilmoitetaan kuolemasta aina, kun henkilö kuolee muualla kuin sairaalassa tai hoitokodissa, vaikka asiassa ei olisi syytä toimittaa poliisitutkintaa.

Kimmo Kiiski on luetellut oppikirjassaan Poliisin rooli kuolemansyyn tutkinnassa (2009), että lääkäri vastaa kuolemansyyn selvittämisen aloittamisesta, kun kuollut henkilö on kuollut sairaanhoitolaitoksessa, terveyskeskuksessa tai häntä on oltu kuljettamassa kahteen edeltä mainittuun paikkaan. Mikäli henkilö kuolee omassa kodissa tai asunnossa, vastuu on lääkärillä tai poliisilla. Henkilön kuollessa yleisellä paikalla poliisi vastaa kuolemansyyn selvittämisestä. (Kiiski 2009, 25)

4.1 Oikeuslääketieteellinen- ja lääketieteellinen kuolemansyyn tutkimus

Laissa kuolemansyyn selvittämisestä on asetettu, että ihmisen kuollessa vainajalle on suoritettava joko lääketieteellinen kuolemansyyn selvitys, tai oikeustieteellinen kuolemansyyn selvitys. Vastuu kuoleman syynselvittämisestä usein määrittää, että tehdäänkö vainajalle oikeustieteellinen- vai lääketieteellinen kuolemansyyn selvitys. KSL 2:4.1 määrää, että Lääketieteellinen ruumiinavaus voidaan kuolemansyyn selvittämiseksi suorittaa, jos kuollut henkilö viimeisen sairautensa aikana on ollut lääkärin hoidossa, ja jos ruumiinavaus on yleisen terveyden- ja sairaanhoidon kannalta tarpeellinen. Pykälä mahdollistaa sen, että ruumiinavausta ei ole aina pakollista suorittaa, mikäli kuolemansyyn on selvillä ja ruumiinavaus ei ole tarpeellinen.

KSL 3:7 § mukaan kuolemansyyn selvittämiseksi tehdyssä poliisitutkinnassa on tarvittaessa käytettävä lääkärinä apuna, mikä tarkoittaa käytännössä oikeuslääketieteellistä ruumiinavausta ja sen tuloksena annettavaa lääkärin lausumaa.

Kimmo Kiiski kertoo kirjassaan, että oikeustieteellinen ruumiinavaus voidaan suorittaa kiireellisesti, mikäli kyseessä on rikosepäily (Kiiski 2009, 27). Tällaisissa tapauksissa Poliisilain 6 luvun alainen poliisitutkimus yhdistyy Esitutkintalain alaiseen esitutkintaan, missä tutkitaan Rikoslain alaisia rikoksia. (ETL 805/2011). KSL 3:8 määrää, että mikäli lääketieteellisessä ruumiinavauksessa ilmenee 7 §:ssä tarkoitettuja seikkoja, on suorittajalääkärin välittömästi saatettava asia poliisin tietoon, jotta kuolemaa voidaan selvittää poliisitutkintana.

4.2 Kuolemansyyn selvittämisen julkisuus

Kuolemansyyn selvittäminen ja siihen liittyvät asiakirjat ovat KSL 5:15 mukaan salassa pidettäviä. Salassa pidettäviä asiakirjoja ja tietoja voidaan lain mukaan antaa vainajan lähiomaiselle tai muulle hänen läheiselleen. Lähiomaisella laissa tarkoitetaan aviopuolisoa, lasta tai vanhempaa. Kiiski selittää kirjassaan ”muun läheisen” termiä avioliitonomaisella suhteella (Kiiski 2009, 28). Laki kuolemansyyn selvittämisestä antaa myös mahdollisuuden luovuttaa kuolemansyyn selvittämistä käsitteleviä asiakirjoja eläke- tai vakuutuslaitokselle, tuomioistuimelle, muille viranomaisille tai yhteisöille, joilla on laillinen oikeus saada kuolemaa koskevia asiakirjoja. (KSL 459/1973)

Lain mukaan lääkärin ja muiden henkilöiden on annettava kuolemansyytä selvittäväälle tutkintaviranomaiselle heidän tiedossaan olevat seikat koskien kuolemaa. Muulla henkilöllä tarkoitetaan lähtökohtaisesti ketä vain, jolla on tutkinnalle olennaista tietoa vainajasta tai tämän kuolemasta. Kiiski huomauttaa kirjassaan, että kuolemansyytä selvittäväällä lääkärillä, tai lääkärillä joka omaa olennaista tietoa kuolemansyyn selvittämisen kannalta, ei ole salassapitovelvollisuutta koskien kuolemaa KSL 14 § mukaan. (Kiiski 2009, 27)

5 KUOLEMA

Kuolemaa terminä selitetään oikeuslääketieteellisessä kirjallisuudessa henkilön biologisten elintoimintojen lakkaamisella, joista keskeisimpänä on niin sanottu aivokuolema. Aivokuolemassa aivokudos tuhoutuu peruuttamattomasti, jonka jälkeen elintärkeät aivotoiminnot ovat sammuneet. Kuoleamalla ei tarkoiteta vain esimerkiksi hengityksen tai verenkierron pysähtymistä, vaan siitä seuraavaa aivokuolemaa. (Lasse Anttila, Lääkintähallitus – Kuoleman syyn selvittämisestä 1987). Aivokuoleman perimmäinen mekanismi on aivosolujen hapenpuute. Kun aivojen hapen saanti keskeytyy, aivosolut alkavat vaurioitumaan ja tuhoutumaan asteittain ajan kuluessa. Mikäli aivojen hapenpuute ylittää noin kuuden minuutin rajan, on seurauksena peruuttamaton biologinen kuolema.

Biologista kuolemaa edeltää kliininen kuolema, jonka aikana kuolema on korjattavissa elvytyksen avulla. Onnistuneesta elvytyksestä huolimatta aivot ja keskushermosto ovat saattaneet kärsiä liiallisesta hapen puutteesta kliinisen kuoleman aikana, jonka seurauksena on peruuttamaton aivovaurio. Kun aivot ovat kärsineet kriittisen vaurion, eivät aivot kykene ohjaamaan enää sympaattista hermostoa, mikä hallitsee peruselintoimintojen kannalta kriittisiä elimiä kuten sydäntä ja keuhkoja. (Kiiski 2009, 36)

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus kuoleman toteamisesta 27/2004 määrää kuoleman toteamisesta Suomessa. Em. asetuksen 6 § mukaan, vain luvan saanut lääkäri tai lääketieteen opiskelija voi todeta kuoleman. Poliisi ei voi todeta kuolemaa. Asetuksen mukaan ihminen on kuollut, kun kaikki hänen aivotoimintansa ovat pysyvästi loppuneet, eli henkilö on kuollut biologisesti. Lääkäri voi todeta kuoleman sekundaarisista- ja primaarisista kuolemanmerkeistä, joilla tarkoitetaan kuoleman jälkeisiä muutoksia ruumiissa.

Poliisimies ei voi lain mukaan todeta henkilöä kuolleeksi, mutta poliisimies voi pitää henkilöä kuolleena, jos ruumiissa ilmenee vähintään kaksi varmaa sekundaarista kuolemanmerkkiä (Kiiski 2009, 32). Mikäli poliisimies ei havaitse vähintään kahta sekundaarista kuoleman merkkiä, on aloitettava elvytys uhrin auttamiseksi (Kiiski 2009, 31). Terveydenhuollon toimintayksikön tai lääkärin on ilmoitettava tieto kuolemasta väestötietojärjestelmään ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (KSL 459/1973, 1 §).

6 KUOLINMEKANISMIT

Kuolinmekanismilla tarkoitetaan kehossa tapahtuvaa fysiologista tapahtumaa, joka johtaa kuolemaan. Kuolinsyyllä puolestaan tarkoitetaan esimerkiksi jotain ulkoista tekijää tai sairautta, joka luo olosuhteet kuolinmekanismille. Kuolinmekanismi johtaa agonaaliseen shokkiin, jota myös kutsutaan kuolinkamppailuun liittyväksi shokiksi. Shokki voi aiheutua monesta eri syystä. Kuolinmekanismit johtavat aina tilaan, josta seuraa aivokuolema. Esimerkiksi sähköisku (kuolinsyy) voi johtaa sydänpysähdykseen (kuolinmekanismi), jonka seurauksen sydän ei pumpkaa enää happea kuljettavaa verta aivoihin. (Hirvonen ym. 1993, 64)

Kuolinmekanismeja ovat muun muassa; erilaiset tulehdukset, alhainen verensokeri, myrkyllisten aineiden kertyminen, hypoksia, verenhukka, rytmihäiriöt, sydänpysähdys, sädevauriot soluissa ja kehon lämpötilan suuret muutokset. Kuolinsyitä ovat; tulehdustaudit, sokeritauti, maksa- ja munuaistulehdus, keuhkosairaudet, aivoverenvuodot, sydänlihaskivä, sydänkuolemat, verisuonten heikentyminen, syöpä, kehon ulkoisen lämpötilan muutoksen vaikutus, sähköisku, myrkytys, äkilliset neurogeeniset sokit, vammat ja ulkoiset tekijät. (Hirvonen ym. 1993, 64)

7 KUOLEMAN MERKIT

Ihmisen kohdatessa biologisen kuoleman, alkaa kemiallinen prosessi ruumiissa, joka aiheuttavat kuolemanjälkeisiä muutoksia. Kuolemanjälkeisiä muutoksia lajitellaan primaarisiin- ja sekundaarisiin kuolemanmerkkeihin. Primaarisia kuolemanmerkkejä ovat hengityksen loppuminen, sydämen toiminnan loppuminen, kudossjälteen heikkeneminen, lihaksiston veltostuminen, tunnottomuus ja heijasteiden sammuminen. (Kiiski 2009, 32). Sekundaariset kuolemanmerkit ovat ruumiissa tapahtuvia kuolemanjälkeisiä muutoksia, joista kuolema voidaan yleensä todeta. Sekundaaristen kuolemanmerkkien perusteella voidaan myös arvioida kuolinaikaa. Sekundaarisia kuolemanmerkkejä ovat kuolonkankeus, lautumat, ruumiin kuivuminen, ruumiin lämpötilan laskeminen, mätäneminen ja hajoaminen. (Laiho ym. 1993, 71).

7.1 Lautumat

Lautumalla tarkoitetaan kuolemanjälkeistä muutosta ruumiin ihossa. Lautumia syntyy verenkierron pysähtyttyä kehossa, kun paikallaan oleva veri alkaa valumaan painovoiman vaikutuksesta ruumiin alapuolen ihon pintojen hiusverisuoniin aiheuttaen sinipunertavan värimuutoksen. Mikäli lautumien muodostuessa ihon alapintoihin kohdistuu mekaanista painetta, esimerkiksi ruumiin maata lattialla, ei näille pinnoille synny lautumia, koska mekaaninen paine estää veren valumista paineen alla olevaan ihon pinnalla oleviin pieniin hiusverisuoniin. Esimerkiksi symmetrisesti selällä maakaavalle ruumiille syntyy lautumia todennäköisesti mm. alaselkään, kylkiin ja yläselkään, kun taas

lautumattomia kohtia ihossa ovat todennäköisesti keskiselkä, pakarat ja ojentajat, eli ihon pinta-ala, joka on kosketuksessa lattian tai muun vastaavan pinnan kanssa. (Laiho ym. 1993, 71)

Lautumat alkavat muodostumaan asteittain noin puolen tunnin kuluttua verenkierron pysähtyttyä ja jatkavat kehittymistä aina noin 9-10 tunnin päähän kuolemasta. Lautumat ovat pois-painettavia ensi-tunteina kuolemasta, jos lautumaan kohdistaa mekaanista painetta esimerkiksi kädellä painamalla. Tällöin lautuman muodostanut veri siirtyy paineen seurauksen viereiselle iho alueelle. Lautumat voivat myös vaihtaa paikkaa ensitunteina kuolemasta, jos ruumiin asentoa muutetaan. Lautumien pois-painettavuus vaihtelee. Pois-painettavuus alkaa vähenemään noin 6-12 tunnin kohdalla ja noin 12 tunnin kohdalla lautumat eivät tyypillisesti ole pois-painettavissa. (Kiiski 2009, 33-34)

7.1.1 Kuolonkankeus

Kuolonkankeus on kuoleman jälkeinen muutos ruumiissa, joka ilmenee lihaksiston jäykistymisenä kuoleman jälkeen. Kuolonkankeuden mekanismina on lihasten energiatasojen loppuminen. Lihak-sissa jäykkenemistä aiheuttaa tarkalleen supistuskomponenttien tarttumisen toisiinsa. Kuolonkan-keus alkaa asteittain ajan kuluessa ja on havaittavissa ensin pienemmissä lihaksissa. Kuolonkan-keuden kehittymisen avulla voidaan arvioida kuolinaikaa. Kuolonkankeuden murtamisella tarkoitetaan ruumiin kuolonkankeuden aiheuttaman vastuksen murtamista nivelissä, kuolonkankeuden as-teen arvioimiseksi. Kuolonkankeus leviää kehon kaikkiin lihaksiin, jonka seurauksena ruumis jäh-mettyy kuoleman aikaiseen asentoon. Ruumiin lihaksiston jäykistyminen alkaa 2-4 tuntia kuoleman jälkeen, ja jatkuu asteittain aina 10-14 tuntiin. (Laiho ym. 1993, 72).

7.1.2 Jäähtyminen

Kuoleman jälkeen ihmisen keho alkaa asteittain jäähtymään ja tasaantumaan vainajan ympäristön lämpötilaan. Jäähtyminen johtuu elintoimintojen pysähtymisestä, jonka seurauksena keho ei polta enää ravintoa energiaksi ja tuota lämpöä kehoon. Ruumiinlämmön laskemisen nopeuteen vaikutta-vat monet eri tekijät, kuten ympäristön lämpötila, vainajan päällä ollut vaatetus, vainajan lähellä ol-lut lämmitys- tai viilennyselementti, ympäristön ilmanvirtaus (esim. avonainen ikkuna) ja ruumiin ra-kenne sekä paino. Ruumis jäähtyy kuoleman jälkeen tyypillisesti noin yhden celsius asteen tun-nissa. (Laiho ym. 1993, 73)

Ruumiin jäähtymistä ja sen tunnettua kaavaa, voidaan käyttää osana kuolinajan arvioimiseen. Ruu-miin lämpötilan mittaaminen ei ole tarpeellista suurimmassa osassa luonnollisista kuolemista. Ruu-miin lämpötila voidaan mitata esimerkiksi epäilyissä henkirikostapauksissa, joissa mittaamisella voidaan olettaa olevan lisäarvoa kuolinajan arvioimisessa. Ruumiin lämpötila mitataan ruumiista, peräsuolesta noin kymmenen senttimetrin syvyydestä kaksi kertaa. Ruumiin lämpötilan lisäksi kirja-taan ylös alusta ja ympäristön lämpötilat. (Kiiski 2009, 36)

7.1.3 Mätäneminen ja hajoaminen

Ruumiin mätäneminen ja hajoaminen on sekundaarinen kuolemanmerkki, joka johtuu biologisesta ja kemiallisesta prosessista ruumiissa. Mätänemistä ruumiissa aiheuttaa ruumiissa olevat bakteerit, autolyysi (kudosten hajoaminen) ja eliöiden aiheuttama hajoaminen. Mätäneminen alkaa ruumiissa autolyysistä, jossa mm. solukalvot ja suonten seinämät heikentyvät ja kehossa esiintyvien aineiden pitoisuus erot tasaantuvat. Autolyysin jälkeen bakteerit alkavat hajottamaan ruumista yhdessä erilaisten sienten ja hiivojen kanssa. Mätänemisen ensimerkit ruumissa alkavat näkymään ruumiin vatsan oikealla puolella vihreänä ihon värin muutoksena 48-72 tunnin välillä kuolemasta. (K. Laiho 73-74). Kehon viherrys leviää asteittain lopulta koko kehon kattavaksi, ja noin viikon kuluessa kuolemasta värin muutos kehossa on täydellinen ja ihoon alkaa muodostumaan nesterakkuloita. Myöhemmin rakkuloitunut iho alkaa irtoamaan ruumiista. (Kiiski 2009, 36)

Ruumiissa alkaa muodostumaan mätänemisen seurauksena kaasuja, jotka turvottavat kehon ihoa. Kaasun muodostumisen seurauksena ruumiin sisäinen paine kasvaa, jonka sivuvaikutuksena ruumiin aukoista saattaa työntyä mätänemisnestettä sisäisen paineen takia. Tämä on tyypillisesti havaittavissa ruumiin sierainten ja suun alueella. Mätänemisen aikana myös ruumiin ihon karvat putoavat ja kynnet irtoavat noin neljän viikon aikana kuolemasta. Mätänemisen nopeus vaihtelee ajallisesti paljon olosuhteista kuten lämpötilasta, kosteudesta ja ruumiista ympäröivän ilman hapen määrästä. Esimerkiksi matalan lämpötilan seurauksena ulkona pakkasessa kuolleen henkilön ruumis saattaa säilyä useita kuukausia hyväkuntoisena ilman merkittäviä mätänemisen merkkejä. Vastaavasti korkea ympäristön lämpötila saattaa luoda vaikeat olosuhteet bakteerien kehittymiselle ja siten mätänemisen nopeudelle. Korkea ympäristön lämpötila nopeuttaa myös ruumiin kuivumista. (Laiho ym. 1993, 74-75)

7.1.4 Kuivuminen

Kuivuminen on kuoleman jälkeinen muutos ruumiissa ja sekundaarinen kuolemanmerkki, joka johtuu ruumiissa olevien nesteiden haihtumisesta ja vajoamisesta painovoiman vaikutuksesta alaspäin (Kiiski 2009, s 36). Kuivuminen ja sen nopeus on hyvin riippuvainen ruumiin ympäristön olosuhteista, koska kuivuminen ja nesteen haihtuminen on fysikaalinen ilmiö, johon vaikuttaa muun muassa ympäröivän ilman ja alustan lämpötila, ilman- virtaus sekä kosteus. Kuivumista ei esimerkiksi tapahdu olosuhteissa, jossa ruumis on täysin veden alla ja ilma ei ole kontaktissa ruumiin kanssa.

Ruumis kuivuu tyypillisissä elinolosuhteissa noin 12-18 kuukaudessa kuolemasta luurangon tasolle, jossa jänteet pitävät luurankoa kassassa. Täydellinen kuivuminen tapahtuu noin kolmessa vuodessa kuolemasta, jolloin ruumiista ei ole jäljellä muuta kuin luuranko. Kuivumisen tapahtumisen edellytyksenä on, että ruumis sijaitsee jonkinlaisessa sisätilassa, koska ulkotilassa eläimet ja

eliöt hajottavat ruumiin ennen kuin ruumis ehtii kuivumaan. Esimerkiksi kotiin kuollut ihminen, joka löydetään vasta merkittävän ajan päästä kuolemasta, saattaa ehtiä kuivua luurangon tasolle.

7.1.5 Kuolinajan päättelemisen sekundaarisista kuolemanmerkeistä

Vainajan kuolinaikaa voidaan arvioida sekundaaristen kuolemanmerkkien avulla jopa tuntien tarkkuudella. Mitä aikaisemmin vainaja on löydetty, sitä tarkempaa kuolinajan arvioiminen on, koska sekundaaristen kuolemanmerkkien avulla kuolinajan arvioiminen perustuu kuoleman jälkeisten muutosten tyypillisiin ja tunnettuihin esiintymisaikoihin tavanomaisissa olosuhteissa. Kun kuolemasta on kulunut noin viikko, ainut sekundaarinen kuolemanmerkki, jolla voidaan arvioida kuolinajaa, on ruumiin mädäntymisen tai kuivumisen aste.

Ensimmäiset lautumat ovat havaittavissa vainajassa noin 30-60 minuutin kuluessa kuolemasta. Lautumat kehittyvät aluksi rintakehän sivuosiin ja kainalokuoppiin. Lautumat ovat aluksi poispainettavissa ja niiden paikka muuttuu vainajan asennon mukaan. Noin kuuden tunnin kuluessa kuolemasta lautumien poispainettavuus ja paikan muuttuminen vaihtelee. Lautumat eivät ole enää poispainettavissa noin 20 tunnin kuluessa kuolemasta ja 24 tunnin kuluessa kuolemasta lautumat eivät muuta paikkaa. (Laiho ym. 1993, 78)

Kuolonkankeus alkaa kehittymään asteittain noin kahden tunnin kuluessa kuolemasta ja on täysin kehittynyt noin kahdeksan tunnin kohdalla kuolemasta. Kuolonkankeus häviää asteittain noin 48 tunnin kuluessa kuolemasta, ja on kokonaan poissa noin neljän vuorokauden jälkeen kuolemasta. Kuolonkankeus alkaa leukanivelestä ja pienistä sormien ja varpaiden nivelistä edeten raajoja ylöspäin; ranne/nilkka, kyynärnivel/polvi, olkapää/lonkka. Kuolonkankeus syntyy uudestaan sen murtamisen jälkeen, jos kuolemasta on enintään 7–8 tuntia. (Kiiski 2009, 35–36)

Vainajan paljas iho alkaa kylmenemään noin kahden tunnin kuluessa kuolemasta ja kankaan päällystämä iho noin 8-10 tunnin kuluessa kuolemasta. Vainajan pintalämpötila on tasaantunut ympäristön lämpötilaan tyypillisesti noin 10–12 tunnin kuluessa kuolemasta. Vainajan kylmenemiseen vaikuttaa vainajan ympäristön lämpötilan, lämmönlähteet ja ilmanvirtaus. Vainajan mätäneminen alkaa noin kahden vuorokauden kuluttua kuolemasta vatsan sivuosista. (Kiiski 2009, 35–36)

8 TULOKSET

Tämän luvun kappaleissa käsitellään Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkintajaoksen rikostutkijan, rikoskomisarion ja THL:n Etelä-Suomen alueen oikeuslääkärin haastatteluista saatua tietoa. Tämän luvun kappaleet ovat jaettu teemoittain kolmeen lukuun; kuolemansyyntutkinta Helsingin poliisilaitoksella, oikeuslääkärin rooli kuolemansyyn selvittämisessä ja kuolemansyyntutkinnan vertailua eri poliisilaitosten välillä.

8.1 Kuolemansyyntutkinta Helsingin poliisilaitoksella

Helsingin poliisilaitoksella kuolemansyyntutkintaa tehdään rikostorjuntayksikön väkivaltarikokset-toiminnon (ent. väkivaltarikosyksikkö) alla, keskitetysti kuolemansyyntutkintajaos nimisessä ryhmässä, jossa työskentelee kolme tutkijaa, ryhmänjohtaja sekä vastaava päällystökoulutuksen saanut rikoskomisario. Kuolemansyyntutkintajaoksen ryhmänjohtaja toimii tutkinnanjohtajana ja rikoskomisario vastaa pakkokeinoista. Kuolemansyyntutkintajaos tutkii päätökseen kaikki Helsingin poliisilaitoksen vastuualueella tapahtuneet kuolemat, joissa tutkintavastuu ei ole terveydenhoidon ammattilaisella. Kuolemansyyntutkintajaos ei tutki kuolemia, joissa on syytä epäillä rikoksia kuten tappoja tai murhia (RL luku 21). Kuolemansyyntutkintajaos tutkii lähtökohtaisesti vain luonnollisia kuolemia, itsemurhia ja onnettomuuksia tai tapaturmia. Mikäli kuolemansyyntutkinnan aikana nousee epäily mahdollisesta rikoksesta, tutkintavastuu siirretään väkivaltarikokset-toiminnon yleisjaokseen.

8.1.1 Kuolemansyyntutkintapartio

Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkintajaoksen tehtäviin kuuluu kuolemansyyntutkinta, joka pitää sisällään niin vainajatehtävien hoitamisen kentällä kuin kuolemansyyntutkintaan liittyvät tehtävät tutkinnankin puolella. Kun vainajasta ilmoitetaan hätäkeskukseen tai ilmoitus vainajasta välittyy poliisille muutoin, tehtävä kuolemansyynselvittämisestä ohjataan Helsingin poliisilaitoksella kuolemansyyntutkintapartiolle. Partio toimii pääsääntöisesti siviilivaatetuksessa ja tunnuksittomalla poliisiautolla. Partio kykenee vastaamaan ensivasteena kiireellisiin hälytystehtäviin, mutta partio ei pääsääntöisesti suorita muita tehtäviä kuin vainajatehtäviä. Mikäli kuolemansyyntutkintapartio ei kykene suorittamaan vainajatehtävää, jaetaan tehtävä Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkintakoulutuksen saaneille hälytys- ja valvontayksikön partioille.

Kuolemansyyntutkintajaoksen toimenkuva ja tehtävät ovat muuttuneet tämän tutkimuksen aikana. Helsingin poliisilaitoksen Rikospartio (tunnettiin R-partiona) suoritti Helsingin alueella ennen vuonna 2023 tehtyä organisaatiomuutosta, väkivaltarikosten ensitoimia ja muita tehtäviä, joissa R-partion ammattitaidolla katsottiin olevan etua tutkittavan asian selvittämiseen. Organisaatiomuutoksen seurauksena R-partio lakkautettiin ja kuolemansyyntutkinta suorittaa kentällä pääsääntöisesti vain vainajatehtäviä.

8.1.2 Vainajan ympäristöntarkastus ja dokumentointi

Poliisipartion saatua tiedon löytyneestä vainajasta tai epäilystä sellaisesta, partio matkustaa kuolemansyyntutkinta tehtävälle. Kohteessa partio tarkastaa ja tarvittaessa tekee poliisin työtilan työturvalliseksi. Varsinaisen paikkatutkimuksen ensimmäinen vaihe on mahdollisen rikoksen poissulkeminen. Mikäli poliisipartiolla on syytä epäillä rikosta, rikospaikka pyritään pitämään koskemattomana teknistä tutkintaa varten tutkinnan turvaamiseksi.

Kuolemansyyntutkinta tehtävällä, ensimmäisiä poliisipartion toimenpiteitä on varmistua kuolemasta. Syynä tähän on se, että poliisilla saattaa olla vain epäily kuolemasta, esimerkiksi kerrostalon rappukäytävässä olevan hajun vuoksi tai oletetun vainajan on saattanut löytää henkilö, joka ei ole varmistunut kuolemasta. Poliisipartio etsii henkilöstä sekundaarisia kuolemanmerkkejä varmistaakseen kuoleman. Mikäli löydetyistä henkilöstä ei löydy sekundaarisia kuolemanmerkkejä, henkilöä on pidettävä hengissä olevana ja aloitettava toimenpiteet henkilön hengen pelastamiseksi, kuten elvyttäminen ja ilmoittaa hätäkeskukseen ensihoidon tarpeesta. Poliisi voi pitää ihmistä kuolleen havaitessaan sekundaarisia kuolinmerkkejä.

Vainajan kuolinympäristö ja kuolinolosuhteet dokumentoidaan kuvaamalla ja kirjaamalla huomion arvoisia seikkoja ylös, joita voidaan käyttää muun muassa kuolemansyyntutkimukseen, rikoksen pois sulkemiseksi, kuolinajan määrittämiseksi tai henkilöllisyyden varmentamiseksi. Mikäli vainaja on kuollut kotiinsa tai muuhun vakinaiseen asuinpaikkaan, voidaan kuolinaikaa arvioida esimerkiksi lääkeannostelijasta ottamatta jääneiden lääkkeiden perusteella, kalenterimerkinnöistä, postiluukuun tai eteiseen jääneiden postien päivämääristä tai asunnosta löytyneiden elintarvikkeiden parasta ennen merkinnöistä. Vainajan ympäristöntarkastuksessa etsitään viitteitä vainajan mahdollisesta päihteiden käytöstä, kuten esimerkiksi lääkainepakkauksia, alkoholi juomia, huumausaineita tai niiden käyttövälineitä. Vainajan ympäristöntarkastuksessa etsitään myös viitteitä mahdollisesta itsetuhoisuudesta kuten itsemurhaviestiä, erityisesti kun epäillään, että henkilö on kuollut itsemurhan seurauksena.

8.1.3 Vainajan ulkotarkastus

Vainajan ulkotarkastus aloitetaan valokuvaamalla vainaja kattavasti ja yksityiskohtaisesti, jonka jälkeen vainajan vaatteet otetaan pois ulkotarkastuksen suorittamiseksi. Vainajan päällä olleista vaatteista tehdään havainnot, esim. yövaatetus tai ulkovaatetus, koska vaateuksesta voidaan tehdä myöhemmin päätelmiä esim. kuolinajan suhteen. Vainajasta etsitään ja kuvataan mahdollisia vammoja, mustelmia tai muita poikkeavuuksia, jonka jälkeen niiden yhteyttä kuolemaan arvioidaan. Vainajasta etsitään vaatteiden riisumisen jälkeen sekundaarisia kuoleman merkkejä. Lautumia etsitään vainajasta ja niiden poispainettavuus todetaan painamalla esimerkiksi sormella lautumaa ja havainnoimalla poistuuko lautuma painalluksen alueelta. Lautumia verrataan vainajan asentoon, ja

mikäli lautumat eivät vastaa vainajan asentoa, on mahdollista, että vainajaa on siirretty kuoleman jälkeen. Kuolonkankeus tarkistetaan liikuttamalla ensin leukaa ja sen jälkeen raajoja pienimmästä sormien tai varpaiden nivelistä aloittaen ja siirtyen isopiin niveliin kuten polviniveleeseen.

*

8.1.4 Kuolinajan arvioiminen

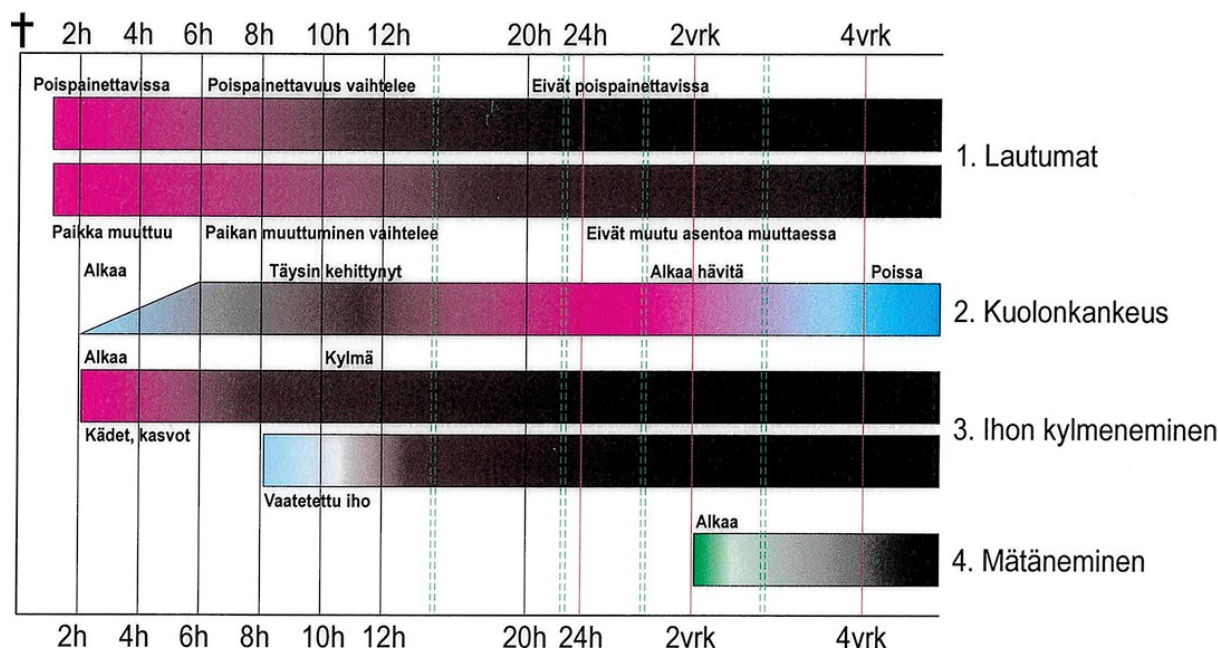
Kuolemansyynselvittämiseen kuuluu kuolinajan arvioiminen. Kuolinajan selvittäminen on erityisen tärkeää, jos kuolema on tapahtunut epäselvissä olosuhteissa, tai asiassa on syytä epäillä rikosta. Poliisin tutkimissa kuolemissa kuolinaika kirjataan tutkintailmoitukseen (S-ilmoitus) yksi päivämäärä, jolloin henkilö on todennäköisesti kuollut. Kuolinaikaa voidaan päätellä ja arvioida usealla eri tavalla, kuten; sekundaarisilla kuolinmerkeillä, paikkatutkimuksesta saaduilla havainnoilla tai henkilöpuhutuksin. Kuolinaika pyritään arvioimaan mahdollisimman tarkasti. Mikäli kuolemasta on kulunut useita päiviä, viikkoja tai kuukausia, perustuu kuolinpäivä arvioon.

8.1.5 Kuolinajan päätteleminen vainajan ympäristön ja lähipiirin havainnoista.

Kuolinaikaa voidaan päätellä ja arvioida paikkatutkimuksessa saaduista havainnoista, kuten päivittäisrutiinien merkeistä asuinympäristössä. Tällainen havainto voi olla paperinen kalenteri, mihin on tehty päivittäin merkintöjä, keräämätön postilaatikoon tai eteisen lattialle jäänyt päivämäärätty posti, tai lääkeannostelija, josta voi päätellä viimeisen otetun lääkkeen perusteella, asunnosta löytynyt lyhyen aikaa säilyvä, parasta ennen päivätty elintarvike kuten esim. kala- tai maitotuote tai näiden ostokuitti.

Edellä mainituilla havainnoilla voidaan tyypillisesti haarukoida päivätarkkuudella todennäköinen aika, jolloin henkilö on ollut vielä hengissä. Edellä mainituilla keinoilla ei tyypillisesti saada tarkkaa kuolinaikaa selvitettyä. Vastaavasti poliisi voi tiedustella vainajan lähipiiristä, kuten naapureilta, ystäviltä, sukulaisilta, kotihoidolta tai muulta vastaavalta, joka osaa kertoa milloin vainaja on viimeksi ollut heidän kanssaan vuorovaikutuksessa, ja päätellä aikahaarukan, jossa vainaja on kuollut. Kuolinaikaa tai aikaa kun kuollut henkilö on viimeksi ollut hengissä, voidaan päätellä nykyaikana sähköelektronisiin laitteista saatavista tiedoista, kuten esim. sisäänkirjautumistiedot, selaushistoria tai älykellon yms. tallentuneet tiedot sykkeestä ja muusta aktiivisuudesta (Kiiski 2009, 47).

KUOLINAJAN ARVIOIMINEN SEKUNDAARISTEN KUOLINMERKKIEN PERUSTEELLA

1. Lautumat ilmestyvät ensin rintakehän sivuosiin ja kainalokuopan alueelle, sitten kaulaan jne. Lautumien väriin on kiinnitettävä huomiota.

Poispainettavuus todetaan sormella painamalla.

2. Kuolonkankeuden etenemisjärjestys: leuka, sormet/varpaat, ranteet/nilkat, kyynärnivet/polvi jne. Jos kuolonkankeus murretaan, se syntyy uudelleen, jos kuolemasta on enintään 7-8 tuntia.

3. Ruumiin jäähtyminen on tavallisesti 1C/h ensimmäisen 4-5 tunnin ajan ja sen jälkeen jäähtymisnopeus vaihtelee johtuen eri tekijöistä (mm. ympäristön lämpötila, alusta, vaateus jne.)

4. Mätäneminen näkyy ensin vatsan sivuosien vihertävänä värinä.

HPL laminoitu kenttäohje kuolinajan arvioimiseen sekundaaristen kuolinmerkkien perusteella

8.1.6 Vainajan tunnistus

Kuolemansyyn tutkinnassa vainajan henkilöllisyys selvitetään ja varmistetaan eri keinoin. Vainajan henkilöllisyys tulee varmistaa luotettavasti, jotta väärää henkilöä ei pidetä kuolleena. Poliisi saattaa saada tietoon vainajan henkilöllisyyden, jo siinä vaiheessa, kun poliisille ilmoitetaan ensimmäistä kertaa kuolemasta. Vainajan on saattanut löytää ja tunnistaa, vainajan lähipiirin jäsen tai muu henkilö, joka tuntee kuolleen henkilön kuten kotihoitaja. Mikäli kuolemansyyn tehtävä tulee poliisille paikkaan, joka on tarkoitettu pysyvään asumiseen, voi poliisi tiedustella kyseisessä osoitteessa asuvia henkilöitä väestötietojärjestelmästä. Vainajan tunnistamista helpottaa, mikäli vainajan päällysvaatteista tai kantamuksista löytyy henkilöllisyystodistus, asiakirjoja, matkapuhelin tai yms., joista ilmeneviä nimiä voidaan selvittää ja yhdistää vainajaan. Vainaja tunnistetaan ensisijaisesti vertailemalla vainaja kasvopiirteitä kuvalliseen henkilöllisyystodistukseen.

Mikäli vainaja on kuollut esim. yleiselle paikalle ilman henkilöllisyystodistusta tai muuta esinettä tai asiaa, jonka avulla voisi selvittää vainajan henkilöllisyyden, tai vainaja on vaikeasti tunnistettavissa ruumiin biologisen hajoamisen, palamisen, kasvoihin kohdistuneen trauman tai muun syyn vuoksi,

voidaan vainaja tunnistaa taltioimalla tämän sormenjäljet ja vertailemalla niitä poliisin tietojärjestelmiin. Muita vastaavia tunnistusmenetelmiä ovat dna-vertailunäyte ja hammaskarttojen vertailu.

8.1.7 Vainajan kuljetus

Vainaja kuljetaan kuolinpaikalta pois paikkatutkimuksen ja vainajan ulkotarkastuksen jälkeen. Kuolemansyyn tehtävällä oleva poliisipartio tilaa vainajan kuljetuksen kilpailutetulta sopimustoimijalta. Helsingin poliisilaitos käytti vuonna 2024 Hautauspalvelu Calla Oy:tä vainajien kuljetuksiin. Poliisipartio ilmoittaa vainajankuljetuksen tilauksen yhteydessä tai henkilökohtaisesti hautauspalvelun työntekijöille, mihin vainaja kuljetetaan. Helsingissä lääketieteelliseen kuolemansyyn tutkimukseen menevät vainajat kuljetetaan Malmin- tai Laakson sairaalaan vainajan asuinpaikan perusteella. Oikeustieteelliseen kuolemansyyn tutkimukseen menevät vainajat kuljetetaan Helsingin Pikku-Huopalahdessa sijaitsevalle oikeustieteenlaitokselle odottamaan oikeustieteellistä ruumiinavausta.

Poliisipartio kirjaa keltaisella pohjalla olevan lomakkeen *Helsingin poliisilaitoksen tietoja lääkärille vainajan ulkotarkastusta varten* (liite 1), joka kulkee vainajan kuljetuksen mukana sairaalaan. Lomakkeeseen kirjataan vainajan henkilöllisyys, vainajan löytymispaikka, vainajan löytöaika, arvioitu kuolinaika, vainajan viimeinen tiedossa ollut hoitosuhde, kuolemansyyn tutkintatehtävän suorittaneen poliisipartion tiedot ja merkintä pyynnöstä lääkärille suorittaa vainajan ulkotarkastus sekä toteamaan kuolema, tai vaihtoehtoisesti merkitään ensihoitolääkärin suorittaman kuoleman toteamisen kellonaika ja päivämäärä.

8.1.8 Ilmoituksen kirjaaminen kuolemasta

Kuolemansyyntekävän saanut poliisipartio kirjaa poliisin asiatietojärjestelmään (patja) S-ilmoituksen kuolemasta. Helsingin poliisilaitoksella kaikki S-ilmoitukset kuolemasta kirjataan kuolemansyyn tutkintajaokseen ja tutkijoiksi kirjataan kaikki kuolemansyyn tutkintajaoksen tutkijat. Näin kaikki kuolemansyyn tutkintajaoksen tutkijat voivat tutkia kaikkia kuolemia ja kuolemien tutkinnat etenevät järjestyksessä, riippumatta yksittäisen tutkijan työvuorosuunnittelusta. Mikäli hvy-poliisipartio on kirjannut S-ilmoituksen, kuolemansyyn tutkintajaos tarkastaa ja tarvittaessa korjaa tai täydentää S-ilmoituksen, ennen kuin se lähetetään oikeuslääkärille tai ohjataan lääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen. Näin oikeuslääkärille ei päädy puutteellisia tai väärin kirjattuja ilmoituksia. Kuolemansyyn tutkintajaoksen tutkija antaa tarvittaessa palautetta hvy-partiolle S-ilmoituksesta, jotta samat virheet eivät toistuisi uusissa S-ilmoituksissa.

S-ilmoituksen selostusosaan kirjataan seuraavat asiat: kuka on kuollut ja missä, poliisitehtävän perustietiedot (miten tehtävä vastaanotettiin, poliisipartion jäsenien nimet, tehtävän keskeiset esitiedot esim. henkilö x löytänyt y:n kuolleena), tapahtumapaikalla lähipiirin ja todistajien puhutuksessa selvinneet olennaiset tiedot kuolemansyyn tutkinnan kannalta (mahdolliset havainnot itse kuolemasta,

terveyshistoria, itsetuhoisuus, päihteiden ja lääkeaineiden käyttö jne.), paikatutkimuksen löydökset (päihteet, lääkeaineet, itsemurhaviesti, havainnot hoitamattomista päivärutiineista jne.), havainnot vainajan ulkotarkastuksessa (päällysvaatteet, vammat, asento, sekundaariset kuolemanmerkit), vainajan tunnistaminen, lähipiirin ja kotihoidon yhteystiedot, vainajan siirtäminen ja kuolinviestin toimittaminen.

8.1.9 Tutkinnalliset toimenpiteet

Vainajan siirron ja S-ilmoituksen kirjaamisen tai tarkistamisen jälkeen, tutkintasihteeri lähettää sähköpostin välityksellä pyynnön lääkärille oikeuslääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä, ruumiinavausmääräyksen ja S-ilmoituksen. Tutkintasihteeri tekee ruumiinavausmääräyksen, jonka väkivaltarikostutkiminnan päällikkö allekirjoittaa. Sihteeri lähettää tiedot salattuina oikeuslääketieteenlaitokselle sähköisesti. Kuolemansyyn-tutkinta päätetään, kun kuolintodistus on saapunut oikeuslääkäriltä ja kuolemansyy on selvitetty, eikä poliisitutkinta edellytä muita toimenpiteitä. Kuolemansyyn-tutkintajaoksen tutkija kirjaa Patja tietojärjestelmään päätöksen tutkinnalle, minkä kuolemansyyn-tutkintajaoksen ryhmänjohtaja eli kuolemansyyn-tutkiminnan tutkinnanjohtaja vahvistaa sähköisesti. Kuolemansyyn-tutkintajaoksen toimenkuvaan kuuluu myös, vainajien omaisten ohjeistaminen ja neuvomien esim. hautauspyyntöihin ja perunkirjoituksiin liittyvissä asioissa.

8.1.10 Kuolinviestin toimittaminen

Kuolemansyyn-tutkintajaos toimittaa valtaosan kuolinviesteistä vainajan omaisille ja läheisille. Kuolinviesti pyritään toimittamaan viipymättä ja henkilökohtaisesti, mutta mikäli omainen tai läheinen asuu ulkomailla tai on muuten vaikeasti tavoitettavissa, kuolinviesti voidaan toimittaa puhelimitse. Kuolinviestejä ei lähtökohtaisesti toimiteta yöaikaan. Kuolinviesti voidaan toimittaa yöaikaan, mikäli henkilö on kuollut odottamattomasti esimerkiksi onnettomuudessa tai kuollut henkilö on alaikäinen. Kuolinviestin toimittamisessa käytetään tilannekohtaista harkintaa.

Mikäli vainajan läheinen asuu maantieteellisesti kaukana Helsingistä, kuolinviestin viemiseen käytetään virka-apua kyseisen alueen poliisilaitokselta. Vastaavasti kuolemansyyn-tutkintajaoksen tutkijat toimittavat virka-apuna kuolinviestejä Helsingin alueella muille poliisilaitoksille. Kuolinviesti vietään vainajan läheisille ja omaisille, ketkä ovat suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa sukua vainajalle, tai vainajan sisarukselle. Läheisellä tarkoitetaan avio- tai avopuolisoa. Kuolinviestin viemisessä käytetään tapauskohtaista harkintaa kelle henkilölle kuolinviesti vietään.

Vainajan omaiselle toimitetaan kuolinviestin yhteydessä Helsingin poliisilaitoksen tietoja vainajan omaisille lomake (liite 2). Lomakkeessa on asiaa hoitavien kuolemansyyn-tutkintajaoksen tutkijoiden yhteystiedot, vainajan sijoituspaikan yhteystiedot, yleistätietoa kuolemansyyn selvittämisestä, vainajan yllä olleista vaatteista ja omaisuudesta, hautausjärjestelyistä, asiakirjoista sekä sosiaali- ja

kriisipäivystyksen yhteystiedot, siltä varalta, jos omainen kokee kuolemasta aiheutuneen tuntemuksia, joihin tarvitsee ammattiapua.

8.1.11 Hälytys- ja valvontayksikön rooli

Helsingin poliisilaitoksella hälytys- ja valvontayksikön (hvy) poliisipartiot, jotka ovat saaneet kuolemansyyntutkinta jaoksen erilliskoulutuksen suorittavat kuolemansyynselvittämistehtäviä, kun kuolemansyyntutkintajaoksen kuolemansyyntutkintapartio ei kykene niitä suorittamaan. Tällaisia tilanteita ovat muun muassa yöaika ja mikäli Helsingin alueella on useita saman aikaisia vainajatehtäviä, joiden odotuttaminen kuolemansyyntutkintapartiolle ei mahdollista. Helsingin poliisilaitoksella hvy:n kenttäryhmiin koulutetaan kuolemansyyntutkinta koulutuksen saaneita poliisimiehiä siten, että vuoden kaikkina aikoina työvuoroissa olisi poliisipartioita, jotka kykenisivät suorittamaan vainajatehtäviä.

Koulutus kestää yhden päivän, jonka aikana koulutettavat koulutetaan suorittamaan kuolemansyyntutkintaa Helsingin mallin mukaisesti. Koulutuksen pääpainoina ovat: vainajan kuolemanympäristön dokumentointi, vainajan ulkotarkastus ja kuolemasta raportointi poliisin tietojärjestelmään (Patja). Helsingin tapa kouluttaa oman poliisilaitoksen hvy-poliisimiehiä kuolemansyyntutkintaa varten on Suomessa ainutlaatuinen, koska Poliisiammattikorkeakoulun poliisin perustutkinto antaa koulutuksen ja pätevyyden kuolemansyynselvittämistehtäviä varten. Suomen poliisilaitoksilla hvy-partiot suorittavat kuolemansyyntutkinta tehtäviä osana muuta päivittäistoimintaa. Haastatellut kuolemansyyntutkintajaoksen tutkija ja tutkinnanjohtaja perustelivat Helsingin poliisilaitoksen tapaa, kuolemansyyntutkinnan hyvän laadun varmistamisena.

8.1.12 R-partion lakkauttaminen

Rikoskomisarion ja vanhemman rikoskonstaapelin haastatteluissa tuli ilmi, että tätä tutkimusta tehtäessä, väkivaltarikokset-toiminnon kuolemansyyntutkinta tehtäviä ja väkivaltarikoksia suorittava R-partio lakkautettiin vuoden 2023 lopussa ja tilalle jäi kuolemansyyntutkintajaoksen oma partio, joka suorittaa vain kuolemansyyntutkintatehtäviä kentällä. Ennen tuoretta muutosta, R-partio koostui tyypillisesti kuolemansyyntutkintajaoksen tutkijasta ja vuorollaan toisesta rikostutkijasta väkivaltarikokset-toiminnon ryhmistä. Muutoksen perusteena on ollut, väkivaltarikokset-toiminnon eri ryhmien rikostutkijoiden työajan suuntaaminen pois R-partiosta, takaisin heidän omiin päivittäistöhtäviinsä. Muutoksen seurauksena kuolemansyyntutkintajaoksella on ollut vaikeuksia saada kuolemansyyntutkintapartioon kahta poliisihenkilöä, joka on työturvallisuusvaatimus. Tämä on puolestaan johtanut siihen, että Helsingin poliisilaitoksen hvy-poliisipartiot suorittavat ennalta enemmän kuolemansyyntutkintatehtäviä.

8.2 Oikeuslääkärin rooli kuolemansyyn selvittämisessä

Oikeuslääkärin osuus kuolemansyyn selvittämisessä alkaa, kun poliisi antaa oikeustieteenlaitokselle ruumiinavausmääräyksen ja määrää vainajan tuotavaksi oikeustieteenlaitokselle. Kun vainaja on saapunut oikeustieteenlaitokselle, koordinaattori järjestää vainajalle nimetyn oikeuslääkärin ja obduktioteknikon, sekä määrää päivän, jolloin ruumiinavaus on määrä suorittaa. Mikäli ruumiinavaus on tehtävä viipymättä, esimerkiksi epäillyissä henkirikoksissa, poliisi soittaa suoraan oikeuslääketieteenlaitoksen koordinaattorille, joka puolestaan järjestää kiireellisen ruumiinavauksen.

Oikeuslääkäri suorittaa ruumiinavauksen vainajalle ja taltioi näytteitä ruumiin eri elimistä erilaisten lääketieteellisten testien suorittamiseksi. Kun kerätyille näytteille on suoritettu tarvittavat testit ja vainajan tutkimus on valmis, oikeuslääkäri kirjaa kuolemansyynlausunnon ja kuolintodistuksen. Kuolemansyynlausunto ja kuolintodistus lähetetään tämän jälkeen kuolemaa tutkivalle poliisille (Helsingissä kuolemansyyntutkintajaokselle).

Pääsääntöisesti oikeuslääkärin ainut kosketuspinta-ala poliisiin kuolemansyyntutkinnassa on poliisin laatima ruumiinavausmääräys ja kuolemasta tehty S-ilmoitus. S-ilmoitus on oikeuslääkärillä luettavissa ja se on yleisesti ainut tieto vainajasta ja kuolinolosuhteista oikeuslääkärille. Haastateltava peräänkuulutti S-ilmoituksen laadun tärkeyttä heidän työnsä kannalta. Etelä-Suomen oikeustieteenlaitokselle saapuu vainajia kuolemansyyn selvittämistä varten Länsi-uudenmaan-, Itä-uudenmaan-, Kaakkois-Suomen-, Hämeen- ja Helsingin poliisilaitoksien alueilta. Haastateltu oikeuslääkärin mukaan, S-ilmoitusten laadussa on jonkin verran eroja, joskin S-ilmoituksen laatu on parantunut hänen mielestään huomattavasti viimeisien vuosien aikana.

8.3 Kuolemansyyntutkinnan vertailua eri poliisilaitosten välillä

Helsingin Poliisilaitoksen kuolemansyyntutkinnan vertailemiseksi hyödynnettiin Jasmin Rinteen Polamk opinnäytetyötä Kuolemansyyntutkinta Lounais-Suomessa 2020 ja Matti Niskasen Polamk opinnäytetyötä Kuolemansyyntutkinta luonnollisissa kuolemantapauksissa Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella 2022. Edellä mainituissa opinnäytetöissä on esitelty Lounais-Suomen- ja Itä-Uudenmaan Poliisilaitoksien kuolemansyyntutkintaa, joiden tuloksien pohjalta voin löytää eroja ja yhtäläisyyksiä Poliisilaitoksien toiminnassa. Huomioitavaa on, että vertailussa käytettävien opinnäytetöiden ovat valmistumisesta on kulunut kaksi (Niskanen 2022) ja neljä (Rinne 2020) vuotta, eivätkä edusta tarkasti kyseisten poliisilaitoksien kuolemansyyntutkinnan tilaa vuonna 2024.

Molemmista opinnäytetöistä ilmenee, että kussakin poliisilaitoksessa kuolemansyyntutkinta tehtäviä kentällä hoitaa hvy-poliisipartiot, joiden vastuulla on paikkatutkimus, vainajan ulkotarkastus, vainajan kuljetuksen järjestäminen ja S-ilmoituksen kirjaaminen (Niskanen 2022, 11; Rinne 2020, 21). Poikkeuksena Rinne nostaa Turun poliisilaitoksella toimivan rikospaikkapartion (Ripa), joka ottaa

vastaan kuolemansyöntutkinta tehtäviä kentällä (Rinne 2020, 21). Vastaavasti Helsingin poliisilaitoksella kuolemansyöntutkintapartio ajaa itse kuolemansyöntutkintatehtäviä kentällä, vaikkakin R-partion lakkauttaminen on siirtänyt vastuuta entistä enemmän hvy:lle. Niskasen opinnäytetyössä ei ilmennyt, että Itä-uudenmaan poliisilaitoksella olisi vastaavaa rikospartiota, joka suorittaisi kuolemansyöntutkintaa kentällä.

Kaikkien vertailtavien poliisilaitosten kesken paikkatutkimuksessa, vainajan ulkotarkastuksessa ei ole mainittavia eroja. Poikkeuksena on vain Lounais-Suomen poliisilaitoksella käytettävä Kameleon-lomake, johon poliisipartio kirjaa kaikki paikkatutkimuksessa ja ulkotarkastuksessa saadut tiedot, omaisten yhteystiedot ja vainajan jatkosijoituksen tiedot. Lomaketta käytetään Rinteen mukaan lähinnä muistilistana ja ohjeena, koska samat tiedot kirjataan S-ilmoitukseen (Rinne 2020, 25-28).

Vainajan kuljetuksessa ilmenee olevan eroja vähintään Helsingin ja Itä-uudenmaan Poliisilaitoksien välillä. Niskanen nosti itse omassa opinnäytetyössään kehityskohteeksi toimintamallin, jossa poliisipartio matkustaa vainajan mukana ruumishuoneelle, odottamaan vainajan kuolleeksi toteamista lääkärin toimesta. Niskasen mukaan tähän toimintamalliin kuluu turhaa aikaa hvy-poliisipartiolta ja on ylipäättään turha. Helsingissä puolestaan vastaavaa toimintamallia ei ole, vaan vainajan kuljetuspalvelu kuljettaa vainajan löytymispaikasta poliisiin määrittämään vainajan jatkosijoituspaikkaan. (Niskanen 2022, 25)

Poliisilaitoksien välillä ilmeni eroja kuolemansyön selvittämistä vastuun siirryttyä ”tutkintaan” rikostorjuntasektorin alaisuuteen. Lounais-Suomen poliisilaitoksella kuolemansyön selvittämistä vastuut jaetaan ns. perustutkintaryhmiin hajautetusti rikostutkijoille, jotka tutkivat saman aikaisesti rikoksia (Rinne 2020, 53). Itä-Uudenmaan Poliisilaitoksen Porvoon poliisiasemalla puolestaan kuolemansyöntutkintaa tekee yksi rikostutkija täysipäiväisesti ja kolme muuta rikostutkijaa tekee kuolemansyön selvittämistä oman toimen ohella (Niskanen 2022, 19). Porvoon poliisiasema on keskittänyt kuolemansyöntutkinnan Hpl:n tapaan, mutta vain yhdelle täysipäiväiselle rikostutkijalle, koska oletettavasti Porvoon poliisiaseman vastuualueella ihmisiä kuolee vähemmän, kuin Helsingissä (Niskanen 2022, 19).

Viimeinen huomattava ero laitoksien välillä on kenttäpartioiden koulutus. Niskasen ja Rinteen opinnäytetöistä ei ilmennyt, että kummallakaan poliisilaitoksella koulutettaisi Hvy-poliisipartioita erikseen kuolemansyöntutkintatehtäviä varten, kuten Helsingissä on toimintatapana, ammattitaidon ja laadun varmistamiseksi. Oma tietoni Poliisiammattikorkeakouluni perusopinnoista tukee seikkaa, että muualla kuin Helsingin poliisilaitoksella ei ole kuolemansyöntutkintalisenssiä hvy-poliisihenkilöille.

Haastateltu oikeuslääkäri tekee vainajille kuolemansyynselvittämistä Helsingin lisäksi Länsi-uudenmaan-, Itä-uudenmaan-, Kaakkois-Suomen- ja Hämeen Poliisilaitoksien alueilla kuolleille vainajille. Oikeuslääkäriin kokemuksesta kaikilla em. Poliisilaitoksilla tehdään pääsääntöisesti laadukasta työtä kuolemansyyn tutkinnassa, mutta tutkinnassa sattuu satunnaisia virheitä ja puutteita tasaisesti eri laitoksilla. Yleisimmät puutteet ovat S-ilmoituksen sisällössä, joista puuttuu tietoa sekundaarisista kuoleman merkeistä ja olennaisia havaintoja kuolinympäristön tarkastamisesta kuolinajan määrittämiseksi tai mainintaa, että kuolinaikaa ei kyetty määrittämään.

Joskus vainajia saatetaan lähettää väärään paikkaan tai ruumiinavaukseen, vaikka tämä ei tarvitsi alustavan kuolemansyyn selvittämisen perusteella ruumiinavausta. Ajoittain oikeuslääkäriä vastaan on tullut myös vainajia, joilla on ollut päällysvaatteita päällään tai omaisuutta kuten koruja. Oikeuslääkäriin kokemuksesta Lahden ja Helsingin poliisilaitoksien alueilta saapuvien vainajien kuolemasta tehdyt S-ilmoitukset ovat ylivoimaisesti laadukkaimpia ja virheiden tai puutteiden määrä on pienin. Oikeuslääkäriin mielestä tämä johtuu siitä, että Lahden ja Helsingin Poliisilaitoksilla on henkilöitä, jotka tekevät kuolemansyyn tutkintaa päätoimisesti ja että ainakin Helsingin Poliisilaitoksella nämä henkilöt suorittavat itse kuolemansyyn tutkinta tehtäviä kentällä.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Keskitetyllä kuolemansyöntutkinnalla tarkoitetaan, että poliisin johtamaa kuolemansyön selvittämistä tehdään keskitetysti tietyn vastuuryhmän tai henkilöiden toimesta poliisilaitoksella. Keskitetty kuolemansyöntutkinta ei tarkoita automaattisesti, että kuolemansyöntutkintaa tekevät poliisit ajaisivat niin sanotusti vainajatehtäviä kentällä, kuten Helsingissä tehdään. Kuolemansyöntutkinta vastuu siirtyy S-ilmoituksen kirjaamisen jälkeen kaikissa poliisilaitoksissa ”tutkintaan” rikostorjunnan vastuulle, odottamaan oikeuslääkärin tutkimusta, poliisin tutkinnallisia toimenpiteitä ja lopuksi poliisitutkinnan päättämistä. Jokaisessa haastattelussa tuli ilmi keskusteltaessa keskitetyn kuolemansyöntutkinnan hyödyistä, että kun kuolemansyön selvittämistä tehdään tiettyjen henkilöiden toimesta, tutkinnan laatu on parempaa ja tehokkaampaa.

Haastatteluissa nousi vahvasti esiin, että yksi merkittävä keskitetyn kuolemansyöntutkinnan hyödyistä on kustannustehokkuus. Keskitetyn kuolemansyöntutkinnan hyöty näyttäytyy erityisesti työskentelyn tehokkuudessa. Samaa ajattelumallia voidaan soveltaa mihin tahansa tekemiseen, jossa työn laatu ja nopeus paranee toistojen myötä. Kuolemansyöntutkintajaoksen tutkijat ovat päivittäin tekemisissä kuolemansyöntutkintaan liittyvien lainsäädännön, ohjeistuksien ja määräyksien ja toimintamenetelmien kanssa. Kuolemansyöntutkintajaoksella ei kulu esimerkiksi yhtä paljon aikaa S-ilmoituksen kirjaamiseen, kuin kenttäpartiolla kuluu. Hvy-poliisipartiolla kuluu kuolemansyön selvittämistehtävällä keskimäärin kahdesta kolmeen tuntiin, joka on pois luonnollisesti hälytys- ja valvontayksikön operatiivisesta valmiudesta. Kuolemansyöntutkintajaoksen kuolemansyöntutkintapartio voi ajaa puolestaan tyypillisesti vuoron aikana useita kuolemansyöntutkinta tehtäviä peräkkäin, jonka jälkeen partio voi kirjata S-ilmoitukset poliisilaitoksella samalla kerralla.

Haastateltu rikoskomisario nosti yhdeksi keskitetyn kuolemansyöntutkinnan hyödyksi tasalaatuisen asiakaspalvelun. Hänen mielestään vainajan omaiset saavat hyvää ja tasalaatuista neuvontaa liittyen kuolemaan, kun asiaa hoitaa asiantunteva ja erikoistunut ryhmä, johon saa otettua suoraan yhteyttä jokaisena päivänä. Vastaavasti jos kuolema jaettaisiin esimerkiksi niin sanotulle perustutkinta ryhmälle, kokemattomalle tutkijalle, tämä ei välttämättä tuntisi kuolemansyöntutkinnan kaikkia nyansseja, hän ei mahdollisesti osaisi neuvoa omaisia käytännön asioihin liittyen tai hän ei saattaisi olla tavoitettavissa. Lisäksi tutkija, joka ei ole motivoitunut tai omaa empaattista vuorovaikutuskykyä surevien omaisten kanssa, voi luoda asiakkaille ikäviä kokemuksia vuorovaikutuksesta poliisin kanssa. Rikoskomisarion mukaan keskitetyn kuolemansyöntutkinnan hyvästä tasalaatuisesta asiakaspalvelusta hyötyvät poliisin sidosryhmät, kuten Oikeustieteenlaitos sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, joka hyötyy esim. luotettavien tilastojen muodossa itsemurhista tai ammattitautikuolemista.

Oikeuslääkäri kertoi haastattelussa, että hänen mielestään Lahden ja Helsingin Poliisilaitoksilla kuolemansyyntutkinnan laatu on erinomaista ja näkemystään se johtuu siitä, että näillä poliisilaitoksilla kuolemia tutkii siihen erikoistuneet poliisit. Oikeuslääkäriin mukaan yhteistyö erityisesti Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkintajaoksen kanssa toimii erittäin hyvin, koska vuorovaikutus on vakiintunutta ja helppoa. Tämä helpottaa toiminnan kehittämistä ja päivittäistoimintaa.

Haastateltavat eivät osanneet mainita keskitetyn kuolemansyyntutkinnan haittoja tai heikkouksia. Keksitetty kuolemansyyntutkinta on koettu haastateltavien kesken kustannustehokkaaksi ja laadukkaammaksi kuolemansyyntutkinnan, asiakaspalvelun ja viestinnän muodossa. Huomioitavana on, että tämä tutkimusotanta edustaa vain Helsingin poliisilaitoksen ja Etelä-Suomen THL:n oikeustieteidenlääkäriin kokemuksiä.

9.1 Keskitetyn kuolemansyyntutkinnan vieminen muihin poliisilaitoksiin

Vanhemman rikoskonstaapelin näkemyksestä kuolemansyyntutkintaa tulisi ehdottomasti hoitaa keskitetysti tiettyjen vastuuhenkilöiden toimesta, mutta ei välttämättä Helsingin poliisilaitoksen mallin tapaisesti kokonaisen ryhmän toimesta, koska pienemillä poliisilaitoksilla ei ole välttämättä kannattavaa olla kokonaista ryhmää tutkimassa vain kuolemia, yksinkertaisesti koska kuolemia on vähemmän. Helsingin poliisilaitoksella tutkitaan vanhemman rikoskonstaapelin mukaan noin neljä kuolemaa päivässä. Helsinki on asukasluvultaan Suomen suurin kaupunki 674 963 asukkaalla (Väestön määrä kasvoi Helsingissä ennätyksellisen paljon vuonna 2023 (Tutkimus- ja tilastotietoa Helsingistä 2024). Seuraavaksi suurimmat kaupungit asukasluvultaan ovat Espoo 314 152, Tampere 255 066 ja Vantaa 247 447 (Tilastokeskuksen maksuttomat tilastotietokannat 2024) Helsingin jälkeen em. suurimmat kolme kaupunkia ovat asukasmäärältään yli puolet pienempiä.

Tilastojen valossa voi siis pohtia kannattaako esimerkiksi Vantaan poliisilaitoksella työskennellä Helsingin mallin mukaisesti neljän hengen ryhmä tutkimassa päätoimisesti kuolemia, kun Vantaalla asuu 36,66 % Helsingin asukasmäärästä. Oletettavasti em. kaupungeissa ihmisiä kuolee vuositasolla samankaltaisessa suhteessa asukaslukuun. Lisäksi Helsingissä sijaitsee Suomen suurimmat sairaalat, joihin saapuu potilaita hoidettavaksi ympäri Suomea. Helsingin sairaaloissa tapahtuvat ulkopaikkakuntalaisten kuolemat tutkitaan Helsingin kuolemansyyntutkintajaoksessa, mikäli lääketieteellinen kuolemansyyntutkinta ei tule kysymykseen.

Rikoskomisario ja oikeuslääkäri kertoivat molemmat haastatteluissaan, että heidän mielestään kaikkien poliisilaitoksien tulisi ehdottomasti pyrkiä siihen, että kuolemansyyntutkintaa tekisi vähintään yksi siihen erikoistunut henkilö ja tämän varahenkilö, jotta kuolemansyyntutkinta olisi laadukasta, virheitä tapahtuisi vähemmän ja yhteydenpito poliisiin, oikeustieteidenlaitoksen ja omaisten välillä olisi tehokkaampaa. Jasmin Rinne havaitsi myös omassa opinnäytetyössään, että Lounais-Suomen poliisilaitoksen kuolemansyyntutkintaa voisi kehittää keskittämällä tutkintaa vähintään

muutamille vastuuhenkilöille, sen sijaan että tutkittavia kuolemia jaetaan rikostutkijoille, ketkä eivät ole kiinnostuneita, motivoituneita tai ammattitaitoisia (Rinne 2020, 53).

Johtopäätöksenä voisi sanoa, että Helsingin kuolemansyyntutkintajaoksen kokoinen ryhmä ei välttämättä ole tarpeellinen muilla poliisilaitoksilla, mutta kuten kaikki haastateltavat totesivat, että heidän mielestään jokaisella poliisilaitoksella tulisi olla ainakin yksittäisiä poliisihenkilöitä, jotka tutkisivat kuolemia joko päätoimisesti tai muiden vastuiden ohella. Näin kuolemansyyntutkimuksia ei jaettaisi esimerkiksi sattumanvaraisesti juttuvuoropäivän mukaisesti kaikille rikostorjunnassa työskentelevillä rikostutkijoille.

9.2 Kehittämiskohteet

Haastattelussa kehittämiskohteeksi Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkinnassa nousi, tuoreen organisaatiomuutoksen eli R-partion lakkautuksesta aiheutuneet seuraukset. R-partion lakkautus on siirtänyt kaikki vakavat väkivaltarikostehtävät ja kuolemansyyntutkimukset tehtäviä aikaisempaa enemmän hvy-poliisipartioille, joiden paikkatutkimuksien ja S-ilmoitusten laatu ei ole yhtä korkea kuin kuolemansyyntutkintajaoksen itse tekemät. Muutoksen tuloksena kuolemansyyntutkintaryhmän toimenkuva on muuttunut jossain määrin aikaisemmasta, koska nyt työhön sisältyy aikaisempaa enemmän S-ilmoitusten korjaamista ja täydentämistä, palautteen ja neuvojen antamista hvy-partiolle ja vähemmän niin sanottua keikan ajoa.

Kuolemansyyntutkimuksia tehdään nykyisellä mallilla välikäden kautta, jossa tärkeitä havaintoja ja kirjauksia saattaa jäädä tekemättä laadukkaamman kuolemansyyntutkinnan kannalta. Rikoskomisarion ja vanhemman rikoskonstaapelin mukaan virheiden määrä on lisääntynyt jonkin verran kuolemansyyntutkinnassa Helsingissä, muutoksen seurauksena. Vainajia on siirätetty mm. väärin kohteisiin, joka on aiheuttanut lisätyötä kuolemansyyntutkintajaokselle ja kustannuksia Poliisilaitokselle. Rikoskomisario mainitsi, että muutoksen myötä myös kuolinviestien toimitus ei ole ollut ongelmatonta, koska kuolemaa tutkineelle hvy-partiolle on saattanut tulla kiireellisempi hälytystehtävä, heidän työvuoronsa on saattanut loppua tai viestin vieminen on saattanut vain unohtua. Näissä tilanteissa tieto kuolemasta on viipynyt omaisille ja lisätyötä on aiheutunut kuolemansyyntutkintajaokselle, joka ei ole toivottavaa. Muutos on lisännyt myös työmäärään hälytys- ja valvontayksikölle, koska kuolemansyyntutkimus tehtävä vie poliisipartiolta keskimäärin noin 2-3 tuntia, joka on pois partion operatiivisesta käytettävyydestä hälytys- ja valvontatehtävissä. Tällä on vaikutus hälytysvasteaikojen kasvuun ja tehtävien priorisointiin, jolloin kokonaisturvallisuus ja rikoksien uhrien oikeusturva kärsii.

Rikoskomisario kertoi, että hänen mielestään muutosta edeltävä malli, jossa kuolemansyyntutkintajaos hoiti valtaosan kuolemansyyntutkimustehtävistä alusta loppuun saakka, oli ehdottomasti parempi kuolemansyyntutkinnan laadun ja tehokkuuden kannalta. R-partion lakkauttamisella on myös

ollut negatiivinen vaikutus Hpl:n väkivaltarikokset-toiminnon rikosylikonstaapeli Jussi Waheen mukaan, koko väkivaltarikokset-toiminnon työhyvinvointiin ja ammattitaitoon (Murharyhmä-lehti 4, vuosijulkaisu 2023). Waheen mukaan R-partio oli ainoa mahdollisuus tutustua muiden jaoksien tutkijoihin ja vaihtaa tietoa ammattitaidoista, sekä saada vaihtelua rikostutkijan arkeen. Waheen mukaan koko väkivaltarikokset-toiminnon iso viihtyvyys ja motivointitekijä vietiin pois. R-partion lakkautus on vaikuttanut myös heikentävästi henkirikoksien ja vakavien väkivaltarikoksien alkutoimien suorittamisen laatuun rikoksien selvittämiseksi, koska nykyisellään Helsingissä em. rikoksien selvittämiseksi tehtävistä alkutoimista tekee hvy-partiot, joiden ammattitaito ja osaaminen on hyvin hajanaista.

R-partion lakkauttamisella on siis ollut negatiivien vaikutus kuolemansyyntutkinnan laatuun ja kustannuksiin, hvy-poliisipartioiden operatiiviseen valmiuteen, väkivaltarikokset-toiminnon työhyvinvointiin ja ammattitaitoon, sekä henkirikoksien ja vakavien väkivaltarikoksien alkutoimien suorittamisen laatuun. Muutos on tehty väkivaltarikokset-toiminnon työntekijöiden työajan suuntaamiseksi heidän päätyöhönsä.

Ilmeinen ratkaisu Hpl:n kuolemansyyntutkinnan kehityskohteisiin, olisi R-partion palauttaminen muutosta edeltävälle tilalle. Kuolemansyyntutkinnan nykyistä tilaa voisi kehittää siitä huolimatta, kouluttamalla hvy-poliisihenkilöitä kattavammin kuolemansyyntutkintatehtäviin laadun parantamiseksi, kokoamalla kattavan ohjeen hvy-poliisihenkilöille erikois- ja rajatapauksia varten, sekä tarvittaessa ottamalla käyttöön kuolemansyyntutkinta Kameleon-lomakkeen, jota voisi käyttää muistilistana ja ohjeena kuolemansyyntutkinta tehtävillä. Lisäksi kuolemansyyntutkintajaoksen partioon, voitaisiin sijoittaa yksittäisissä vuoroissa poliisihenkilöitä eri toiminnoista, kuten esim. työharjoittelijoita tai hvy-poliisihenkilöitä, kenelle ei riittäisi partiokaveria ja ajaisivat muuten vajaassa partiossa hälytys- ja valvontatehtäviä. Näin kuolemansyyntutkintajaoksen partio voisi suorittaa itse kuolemansyyntutkinta tehtäviä kentällä hvy-partioiden sijaan.

Rikoskomisario kertoi haastatellussaan, että kuolemansyyntutkinta on poliisissa tämän opinnäyte-työntekohetkellä lainsäädännön ja poliisihallitusten määräyksien suhteen pienessä murroksessa, koska tällä hetkellä kuolemansyyntutkinta tehtävistä, jotka kohdistuvat kotirauhan suojaamalle alueelle, tarvitaan Pakkokeinolain mukainen kotietsintä päätös ja pöytäkirja (Pakkokeinolaki 806/2011 8:16, 8:19). Määräys on Poliisihallituksen antama ja sitä sovelletaan päivystävän yleisjohtajan linjauksen mukaan. Rikoskomisarion mukaan tämä luo turhaa paperityötä niin yleisjohtajalle, poliisipartiolle ja pakkokeinon kuittaavalle pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle. Rikoskomisario toivoisi asiaan muutosta turhan työn vähentämiseksi.

10 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyön laadullisen tutkimuksen aineisto kerättiin toteuttamalla kolme teemahaastattelua. Haastatteluilla kerättiin tietoa Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkintajaoksen miehistötason tutkijalta, päällystötason vastuuhenkilöltä ja oikeuslääkäriltä. Aineistoa kerättiin kolmesta eri näkökulmasta, kustakin yhdellä haastattelulla. Olettaman mukaan kuolemansyyntutkintajaoksen tutkijat jakavat keskenään suhteellisen samantasoisen ammattitaidon, jolloin haastattelemalla muita jaoksen tutkijoita, ei olisi ollut suurta lisäarvoa tutkimukselle.

Sovelsin samaa pohdintaa oikeuslääkärin haastattelun suunnittelussa, koska haastatellulla oikeuslääkärillä oli noin 30-vuoden kokemus kuolemansyyn selvittämisestä, jolloin haastattelemalla muita oikeuslääkäreitä, ei voisi olettaa saavan kovin erilaisia tuloksia. Haastateltu rikoskomisario oli vastaava päällystö esihenkilö kuolemansyyntutkintajaoksessa, jolloin muita vastaavia henkilöitä ei ollut mahdollista haastatella. Tutkimusta olisi voinut laajentaa haastattelemalla hälytys- ja valvontayksikössä työskentelevää poliisia, jotta tutkimukseen olisi saatu neljäs näkökulma tutkimukseen.

Tutkimuksen tietoperustassa kuolema ja kuoleman merkit kappaleissa käytettiin lähteenä suhteellisen vanhaa oikeuslääketieteen kirjallisuutta (Hirvonen ym. 1993). Lähdettä käytettiin, koska vastaavaa ja uudempaa lähdettä ei ollut tiedossa. Oikeuslääketiede ei ole tietoni mukaan muuttunut merkittävästi opinnäytetyössä sovellettujen tietojen suhteen. Oikeustieteellisiä ja lääketieteellisiä lähteitä olisi pitänyt käyttää laajemmin opinnäytetyössä luotettavamman tietoperustan luomiseksi.

Kuolemansyyntutkinnan eroavaisuuksien vertailun (kappale 8.3) luotettavuus ei ollut vahva, koska vertailu pohjautui 2020 ja 2022 tehtyihin opinnäytetöihin. On siis mahdollista, että Lounais-Suomen ja Itä-Uudenmaan poliisilaitosten kuolemansyyntutkinta on kehittynyt. Vertailu otanta oli myös pieni, koska Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkintaa vertailtiin vain kahteen toiseen poliisilaitokseen.

Tutkimuksessa ei käytetty poliisihallituksen virallista ohjetta (Poliisihallitus 2024) kuolemansyyntutkinnasta, koska tutkimusluvan hankinta poliisihallitukselta olisi kestänyt selvityksen mukaan kohtuuttoman kauan, jonka vuoksi opinnäytetyön valmistuminen olisi viivästynyt kohtuuttomasti. Tutkimuksen aikana tehtiin määrätietoinen päätös, että poliisihallituksen ohjetta ei käytettäisi lähteenä tässä tutkimuksessa, koska Helsingin kuolemansyyntutkinta toimii kyseisen ohjeen mukaisesti. Poliisihallituksen ohjeen sisältö hankittiin välillisesti haastattelemalla kuolemansyyntutkintajaoksen henkilöstöä.

11 POHDINTAA

Tällä tutkimuksella selvitettiin, miten Helsingin poliisilaitoksella tehdään kuolemansyyntutkintaa, miten se eroaa muiden vertailtavien poliisilaitoksien toiminnasta, voidaanko Helsingin oppeja hyödyntää muualla Suomessa ja löytää kehittämiskohteita Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkinnasta. Opinnäytetyö onnistui hyvin asettamissa tavoitteissa, koska sain vastaukset etsimiini tutkimuskysymyksiin. Kuolemansyyntutkinnasta löytyi kehittämiskohteita ja mahdollisia ratkaisuja esiintyneisiin ongelmiin. Keskitetyn kuolemansyyntutkinnan hyödyt tulivat opinnäytetyössä vahvasti esiin ja niiden soveltamista tulisi haastateltavien asiantuntijoiden mielestä soveltaa kaikilla Suomen poliisilaitoksilla. Toivon, että tämän tutkimuksen tuloksia käytettäisiin hyödyksi, kun tulevaisuuden muutoksia kuolemansyyntutkintaan pohditaan päättävien tahojen toimesta.

Tämän opinnäytetyön luomisprosessi on ollut pitkä henkilökohtainen oppimismatka niin tieteellisen tekstin tuottamiseen, kuin ymmärtämään syvemmin kuolemansyyntutkintaa. Tutkimuksen käytännön toteuttamista haastoi töiden ja opinnäytetyön tekemisen yhdistäminen vapaa-aikaan. Ajan löytäminen arjesta tutkimusta varten oli haasteellista.

Ennen tutkimuksen aiheen valitsemista, omasin ennakkokäsityksen siitä, että Helsingissä olisi täysin omanlainen tapa tehdä kuolemansyyntutkintaa, mutta mielessä rakentamani kuva muuttui tutkimuksen edetessä. Lopulta ymmärsin, että kuolemansyyntutkinta Helsingin poliisilaitoksella eroaa muiden poliisilaitosten toiminnasta monin tavoin, mutta kokonaisuutena kuolemansyyntutkinta ei eroa merkittävästi poliisilaitos kohtaisesti. Henkilökohtaisesti olen oppinut paljon kuolemansyyntutkinnasta tutkimusta tehdessä ja toivon saavani hyödyntää oppimaani työurani varrella.

Tutkimuksen alkuvaiheessa mietin, miten lähestyisin valitsemaani aihetta tutkimuksellisesti. Tietoa kuolemansyyntutkinnasta ei ollut saatavilla julkisista lähteistä erityisen paljon. Tutkimuksen alkuvaiheessa päätin tehdä haastattelututkimuksen, jossa haastateltaisiin asiantuntijoita, joilla olisi erilaiset näkökulmat kuolemansyyntutkintaan Helsingissä. Olen kiitollinen ja tyytyväinen saamiini asiantuntijoiden haastatteluihin, jotka mahdollistivat tämän opinnäytetyön ja haluan siksi kiittää heitä.

Haastattelut

Kuolemansyyntutkinta on tärkeää ja arvokasta työtä, joka voi olla sen tekijälle henkisesti raskasta. Kun kuolemansyyntutkinta tehdään hyvin poliisin toimesta, se voi paljastaa aikaisessa vaiheessa henkirikoksen. Yhtä tärkeää on selvittää luonnollista syistä johtuvat kuolemat, koska vainajan omaisilla on siihen oikeus tietää mitä tapahtui ja miksi. Lisäksi voimme oppia yhteiskuntana siitä, mikä aiheuttaa kuolemia ja olisiko kuolemaa voitu estää jotenkin, jotta sama ei toistuisi muiden kohdalla.

Laadukas kuolemansyyntutkinta vaatii motivoituneita ja ammattitaitoisia työntekijöitä, joiden panoksen avulla surutyötä tekevät omaiset saavat arvoistaan kohtelua. Haastatteleman rikoskomisario sanoi mielestäni osuvasti: ”älä varasta omaisen surua”.

LÄHTEET

Metsämuuronen, J. 2001: Laadullisen tutkimuksen perusteet Metodologia-sarja 4. Helsinki, International Methelp.

Kananen, J. 2014: Etnografinen tutkimus. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Rinne, J. 2020: Kuolemansyyn tutkinta Lounais-Suomen poliisilaitoksella

Niskanen, M. 2022: - Kuolemansyyn tutkinta luonnollisissa kuolemantapauksissa Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella

Kiiski, K. 2009: Poliisin rooli kuolemansyyn tutkinnassa. Tampere, Tampereen yliopisto-painot Oy – Juvens Print. Luettavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/88350/Oppikirjoja%2018.pdf>

Hirvonen, J., Laiho, K. 1993: Oikeuslääketieteen perusteet

Anttila, L. 1987: Kuolemansyyn selvittämisestä

Tilastokeskuksen maksuttomat tilastotietokannat. Luettavissa:

https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vamuu/statfin_vamuu_pxt_11lj.px/table/table-ViewLayout1/ luettu 15.2.2024

Sinkko, H. 2024: Väestön määrä kasvoi Helsingissä ennätyskellisen paljon vuonna 2023 <https://kaupunkitieto.hel.fi/fi/vaeston-maara-kasvoi-helsingissa-ennatyskellisen-paljon-vuonna-2023>

Wahe, J 2023: Muutosten tuulet. Murharyhmä lehti – Väkivaltarikollisuuden erikoislehti, ISSN 1455-7932, 4-5.

Poliisihallitus 2024: Poliisitutkinta kuoleman johdosta. POL-2023-144489

LIITE 1 - HELSINGIN POLIISILAITOKSEN LOMAKE TIETOJA LÄÄKÄRILLE VAINAJAN ULKOTARKASTUSTA VARTEN.

TIETOJA LÄÄKÄRILLE VAINAJAN ULKOTARKASTUSTA VARTEN

Vainajan nimi: _____

Henkilötunnus: _____

Löytöpaikka / osoite:

_____

Löytöpäivämäärä: _____

Arvioitu kuolinpäivämäärä: _____

Viimeinen tiedossa oleva hoitosuhde:

_____

Paikalla käynyt poliisi:

_____

Poliisi pyytää sairaalan lääkäriä toteamaan kuoleman ja suorittamaan
vainajan ulkotarkastuksen

tai

paikalla käynyt ambulanssilääkäri _____ on
todennut kuoleman _____. ____ klo ____ ja suorittanut vainajan
ulkotarkastuksen

Poliisi on käynyt vainajan löytöpaikalla eikä tutkimuksissa ole ilmennyt seikkoja, joiden perusteella olisi ryhdyttävä oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen.

Poliisi on yhteydessä viimeksi hoitaneeseen lääkäriin lääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen järjestämiseksi.

Lisätietoja saa tarvittaessa p.0295 47 5308 (arkisin klo 9-15)
(tai muina aikoina poliisin johtokeskuksesta p. 0295 417 910.)

LIITE 2 - HELSINGIN POLIISILAITOKSEN TIETOJA VAINAJAN OMAISILLE LOMAKE.

HELSINGIN POLIISILAITOS
VÄKIVALTARIKOKSET / Kuolemansyyn tutkinta
Käyntiosoite: Poliisitalo 1, Pasilanraito 13, 00240 Helsinki
Postiosoite: PL 11, 00241 Helsinki

Asiaa poliisissa hoitaa: [Kaisu Kuoppala p. 0295 47 5353 / kaisu.kuoppala@poliisi.fi](mailto:kaisu.kuoppala@poliisi.fi)
[Kristiina Mikkilä p. 0295 47 1885 / kristiina.mikkila@poliisi.fi](mailto:kristiina.mikkila@poliisi.fi)
[Hannu Erola p. 0295 47 5326 / hannu.erola@poliisi.fi](mailto:hannu.erola@poliisi.fi)
[Sini Kallijärvi p. 0295 47 4794/ sini.kallijarvi@poliisi.fi](mailto:sini.kallijarvi@poliisi.fi)
tai arkisin klo 9-15 p. 0295 47 5308
tai kuolemansyyn_tutkinta.helsinki@poliisi.fi

TIETOJA VAINAJAN OMAISILLE

Kuolemantapauksen sattuessa on surun ja hämmennyksen keskelläkin jaksettava hoitaa monia käytännön asioita. Seuraavassa on tietoja kuolemansyyn selvittämisen menettelystä ja ohjeita, joiden toivotaan auttavan Teitä asioiden hoitamisessa.

Vainajan siirrosta

Vainaja siirretään poliisin toimeksiannosta ja kustannuksella odottamaan kuolemansyyn selvittämiseen liittyviä toimenpiteitä. Vainajan mahdollinen katsominen on sovittava etukäteen puhelimitse.

- Oikeuslääkintäyksikkö, os. Paimionkuja 7, p. 029 524 8090 (ma-pe klo 9-15).
- Laakson sairaala, os. Lääkärintie 8, p. 09 310 47 744
- Malmin sairaala, os. Talvelantie 6, p. 09 310 67 302

Kuolemansyyn selvittämisestä

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) ja asetuksen (948/1973) säännökset sekä annetut virallisohteet määräävät kuolemansyyn selvittämisessä noudatettavat menettelytavat. Kuolleen saa haudata, kun kuolemansyyn selvittäminen on edennyt asetuksessa säädettyyn vaiheeseen ja lääkäri on antanut hautausluvan.

Oikeuslääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä päättää poliisi käyttäen asiantuntijanaan oikeuslääkäreitä. Poliisin toimivaltaan kuuluu antaa määräys oikeuslääketieteellisestä ruumiinavauksesta. Avaukseen ei tarvita vainajan omaisten suostumusta.

Kuolemansyyn selvittämiseksi on poliisin suoritettava tutkinta,

1. kun kuoleman ei tiedetä johtuneen sairaudesta tai kun vainaja ei viimeisen sairautensa aikana ole ollut lääkärin hoidossa;
2. kun kuoleman on aiheuttanut rikos, tapaturma, itsemurha, myrkytys, ammattitauti tai hoitotoimenpide tahi kun on aihetta epäillä kuoleman johtuneen jostakin sellaisesta syystä; tai
3. kun kuolema muuten on tapahtunut yllättävästi.

Tutkintaan liittyy pääsääntöisesti ruumiinavaus, joka suoritetaan yleensä viikon kuluessa. Oikeuslääkäri kirjoittaa hautausluvan heti ruumiinavauksen jälkeen. Lupa kulkee vainajan mukana.

Lääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen suoritetaan lähinnä silloin, kun kyseessä on ollut vakavaa sairautta sairastaneen ja sen vuoksi hoitosuhteessa olleen henkilön kuolema. Ennen asiakirjojen laatimista lääkäri voi tarvittaessa toimituttaa vainajalle lääketieteellisen ruumiinavauksen. Toimenpiteeseen hänen on saatava vainajan lähimmän

omaisen tai vainajalle muuten läheisen henkilön suostumus. Lääkäri kirjoittaa kuolintodistuksen sekä haudausluvan. Kun on selvinnyt, että lääkäri suorittaa vainajan kuolemansyyn selvittämisen, poliisin toimenpiteet päättyvät.

Vainajan yllä olleista vaatteista ja omaisuudesta

Poliisi riisuu vainajan tapahtumapaikalla, mikäli mahdollista. Muussa tapauksessa vaatteet hävitetään terveydellisen vaaran estämiseksi. Rahat ja arvoesineet pyritään jo kuolinpaikalla luovuttamaan omaisille tai jättämään asuntoon.

Haudausjärjestelyistä

Haudausjärjestelyt tulee käynnistää, vaikka kuolemansyyn selvittäminen on kesken. Hautaustoimistoilla on hyvä tietämys menettelytavoista ja tarvittavista asiakirjoista. Omaisten valitsemalle hautaustoimistolle tulee ilmoittaa, säilytetäänkö vainajaa oikeuslääkintäyksikössä, Laakson sairaalassa vai Malmin sairaalassa. Jos omaiset eivät voi huolehtia hautauksesta, heidän tulee ilmoittaa siitä viipymättä asiaa hoitavalle poliisille.

Mikäli tehdään **oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus**, voi obduktiokansliasta p. 029 524 8091 varmistaa vainajan luovutuspäivän ennen hautausajankohdan päättämistä.

Asiakirjoista

Lääkäri välittää tiedon henkilön kuolemasta Digi- ja väestötietovirastoon, joka päivittää tiedon kuolinpäivästä väestötietojärjestelmään.

Perunkirjoitus on toimitettava 3 kk:n kuluessa kuolemasta. Lisätietoja perunkirjoituksesta saa mm. verovirastosta. **Kuolintiedolla varustettu virkatodistus** ja vainajan **sukuselvitys** ovat perunkirjoituksessa vaadittavia asiakirjoja. Myös pankkiasioden hoitamiseen ja huoltoyhtiön kautta asuntoon sisään pääsemiseen tarvitaan yleensä näitä asiakirjoja. Asiakirjojen tilaus tehdään Digi- ja väestötietovirastosta (p. 029 5536 230, www.dvv.fi) tai seurakuntayhtymän virkatodistuspalvelusta, p. 09 2340 5000.

Kun kaikki ruumiinavaukseen liittyvät tutkimukset on suoritettu, lääkäri laatii **kuolintodistuksen ja kuolemansyylausunnon**.

Oikeuslääketieteellisessä kuolemansyyn selvittämisessä asiakirjat toimitetaan kuolemantapausta tutkivalle poliisille, joka lähettää ne ilman eri tilausta sille omaiselle tai muulle läheiselle, joka hoitaa kuolinpesän asioita tai jolle ne muutoin on sovittu toimitettavaksi. Asiakirjojen valmistuminen kestää muutaman kuukauden riippuen tarvittavien tutkimusten laajuudesta. Mahdolliset oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen asiakirjoihin liittyvät aikataulutiedustelut voi osoittaa asiakirjakansliaan p. 029 524 8076.

Lääketieteellisessä kuolemansyyn selvittämisessä asiakirjojen aikataulusta sekä toimitustavasta kannattaa sopia asiaa hoitavan lääkärin kanssa.

Kuolemansyyn selvittämistä koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä. Tietoja saa kuitenkin antaa vainajan lähiomaiselle tai muulle hänen läheiselleen sekä vakuutus- tai eläkelaitokselle, jos siihen on perusteltu tarve etuuden saamista koskevan hakemuksen käsittelemiseksi. Salassapitosäännöksistä johtuen kuolemansyyn tutkintaan liittyvissä asioissa tiedusteluihin vastaa ainoastaan tapausta tutkivat poliisit, ei oikeuslääkintäyksikkö.

Surusta toipumisessa lähipiirillä on tärkeä merkitys. Joskus toipumiseen tarvitaan kuitenkin ammattiapua. Apua voi tiedustella ympäri vuorokauden Helsingin sosiaali- ja kriisipäivystyksestä p. 09 310 44 222.

LIITE 3 – HAASTATTELU KYSYMYSRUNKO

Kuolemansyyntutkintajaoksen tutkija

- Kertoisitko itsestäsi ja kokemuksestasi kuolemansyyntutkinnassa?
- Miten Helsingin poliisilaitoksella kuolemansyyntutkintaa tehdään?
- Miksi Helsingin poliisilaitoksella kuolemansyyntutkinta on keskitetty väkivaltarikosyksikköön?
- Mikä keskitetyn kuolemansyyntutkinnan historia on Helsingin poliisilaitoksella?
- Mitä hyötyjä ja haittoja mielestäsi keskitetyllä kuolemansyyntutkinnalla on?
- Suorittaako Helsingissä HVY-poliisit kuolemansyyntutkintaa?
- Mitä eri vaiheita kuolemansyyntutkinta pitää sisällään?
- Kertoisitko yksityiskohtaisesti edellä mainitsemasi vaiheista? (paikkatutkimus, ulkotarkastus, kuljetus, oikeustieteellinen ruumiinavaus, vainajan tunnistaminen, raportointi, tutkinnalliset toimenpiteet...).
- Mitä eri menetelmiä vainajan tunnistamiseksi on?
- Missä Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkinnassa on parannettavaa tai kehitettävää? (resurssit, keskittäminen, vastuun siirtäminen toiselle toiminnolle jne.)
- Koetko Helsingin kuolemansyyntutkinta mallin hyväksi ja koetko, että sitä kannattaisi kokeilla muilla Suomen poliisilaitoksilla.

Rikoskomisario

- Kertoisitko itsestäsi ja asiantuntijuudestasi liittyen kuolemansyyntutkintaan?
- Miten Helsingin poliisilaitoksella kuolemansyyntutkintaa tehdään?
- Miksi Helsingin poliisilaitoksella kuolemansyyntutkinta kuuluu väkivaltarikokset-toimintoon?
- Minkälainen kuolemansyyntutkinnan historia on Helsingin poliisilaitoksella?
- Mitä hyötyjä ja haittoja mielestäsi keskitetyllä kuolemansyyntutkinnalla on?
- Mikä rooli hälytys- ja valvontayksiköllä on osana kuolemansyyntutkintaa?
- Missä Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkinnassa on kehitettävää?
- Mitkä ovat Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkinnan vahvuudet?
- Miten Helsingin poliisilaitoksen kuolemansyyntutkinta vertautuu mielestäsi muiden poliisilaitoksien toimintaan?
- Koetko Helsingin kuolemansyyntutkintamallin hyväksi ja koetko, että sitä kannattaisi kokeilla muilla Suomen poliisilaitoksilla?

Oikeuslääkäri

- Kertoisitko itsestäsi ja työkokemuksestasi?
- Kertoisitko oikeuslääketieteen laitoksesta?
- Kertoisitko kuolemansyynselvittämisestä prosessina oikeuslääketieteellisen laitoksen näkökulmasta?
- Kuinka laajalta alueelta vainajat päätyvät teille tutkittavaksi?
- Onko työssäsi kosketuspinta-alaa poliisiviranomaiseen tai heidän työn jälkeen?
- Työskenteletkö eri poliisilaitosten edustajien kanssa?
- Onko eri poliisilaitosten välillä laadullisia eroja kuolemansyyn selvittämisessä?
- Miten arvioisit Helsingin poliisin kuolemansyyn selvittämistä verrattuna muiden poliisilaitosten toimintaan.
- Missä mielestäsi on kehittämisen varaa poliisin toiminnassa (Helsingin tai muiden laitosten)
- Tuleeko mieleen jotain muuta olennaista poliisien osasta kuolemansyyn tutkinnassa?